

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ :

Δ)ΝΙΔΑ **ΕΥΓΕΝΙΑ ΖΩΓΡΑΦΟΥ**

Ὁδὸς Μετάνδρου, 83, — Ἀθήνας
Τηλεγραφικὴ Διεύθυνσις

Ἑλληνικὴν Ἐπιθεώρησιν — Ἀθήνας

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΠΡΟΠΑΗΡΩΤΕΑ

Διὰ τὸ Ἑσπερικόν Δρ. 15.—
Διὰ τὴν Ἀμερικὴν Δολλάρια 4.—
Διὰ τὰ δημόσια Γραφεῖα Δρ. 30.—
Δι' Ἀγγλίαν, Αἴγυπτον
καὶ Κύπρον Σελίνια 15.—

Πᾶν χειρόγραφον δημοσιευόμενον ἢ
μὴ δὲν ἐπιτεύρεται.Αἱ ἐγγράφοι ἀρχοῦνται ἀπὸ 1ης ἐκά-
στου μηνός.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΟΛΥΤΕΧΝΗΣ ΔΡΧ. 25

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ
ΕΥΓΕΝΙΑ ΖΩΓΡΑΦΟΥ

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΧ. 1.50

ΔΙΑ ΤΟΝ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΝ

Συμπληροῦνται εἰκοσαετία ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου Κεφαλληνίου ποιητοῦ Λασκαράτου καὶ ἡ «Ἑλληνικὴ Ἐπιθεώρησις» θεωρεῖ καθήκον της νὰ ἀφιέρωσιν τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν σελίδων της, εἰς τὸ ἔργον του, εἰς τὴν ζωὴν του, εἰς τὸ ἄτομόν του, εἰς τὰς ἰδέας του καὶ εἰς τὰς σκέψεις του. Εἰς τὰ φιλολογικὸν μνημόσυνον ποῦ ἐπιβάλλεται εἰς τὰς μεγάλας ἐκλιπόντας φουσιγνωμίας τῶν γραμμάτων τοῦ τόπου μας καὶ συνέχεια τοῦ προγράματος τοῦ Περιοδικοῦ μας, ἔπερ ἤδη ἤρχισεν νὰ τὸ πραγματοποιήσῃ ἀπὸ τὸν μεγάλον μας διηγηματογράφον Παπαδιαμάντην.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ

Κυρίες καὶ κύριοι,

—Με τι μάτι τάχα νὰ βλέπουσιν τὸ Λασκαράτο οἱ νεοί, θά ρωποῦσαν νεαίς.

Κι' ἡ ἀπογινὴ ἑμιλία ἴσως νὰ μὴ εἴχε ἄλλο λόγο, ὅστερ' ἀπ' τὰ τόσα ποῦ ἔχουν γραφτεῖ καὶ εἰσθεθεῖ γιὰ τὸν περίφημον αὐτὸν Ληζουρώτην, —α' ὁ Παλαμῆς καὶ ὁ Ζενοπόουλος, μ' ὁ Ζεβρόδης ὁ Σιγοῦρος μᾶς τὸν ἔχουν παρουσιάσει —ἀν τὸν τελευταῖον τοῦτον καιρὸν δὲ φαίνονται ἕνα καινούργιον τοῦ βιβλίου, τόσο σπμαντικὸ, ποῦ νὰ γενναίει τὴν ἀντίρρηση μᾶς νέας μελέτης τοῦ φιλοσοφικοῦ τουλάχιστον ἔργου του, τῆς ἰδεολογίας του. Γιατὶ οἱ «Στοχασμοί» —αὐτὸ εἶναι τὸ νιοφανέροστο βιβλίον, —εἶναι ἀπὸ τὰ βιβλία ἐκεῖνα, ποῦ ἀνήκουν στὴ φιλοσοφία τοῦ Λασκαράτου. Σ' αὐτὸ βρίσκει περισσότερη ἀπόλασιν ὁ νοῦς καὶ λιγότερη ἡ καρδιά. Ἐκεῖ δὲ βρίσκουμε τὸ στίχο τοῦ Ἰσακριακοῦ, τὸν πακάντικο, τὸ φαδρὸ, μὰ τὴν ψυχὴν του, τὴ σκέψη του. Μ' ἕνα λόγο ἐκεῖ βλέπουμε τὸν ἰδεολόγον Λασκαράτο, τὸν κοινωνικὸν ἀπόστολο. Κι' αὐτόνε δὰ προσπαθοῦμε νὰ παρουσιάσουμε, ὄχι μόνον ὅπως τὸν βλέπουμε στοὺς «Στοχασμούς», σὸ τελευταῖον τοῦ βιβλίου, ἀλλὰ ὅπως μᾶς δείχνηται ἀπὸ τὴν ἀρχήν, ὁ δὸλο τοῦ ἔργου. Τὸν ἔχνηθι θὰ τὸν ἀφήσουμε σθεδὸν κατὰ μέρος. Αὐτὸς ἔχει ἔστασει ἀρμετὰ καλά. Ὁ ἰδεολόγος εἶναι ἐκείνος ποῦ δὲν ἔχει προσεχτεῖ, δὲν ἔχει μελετηθεῖ ὅπως ἔπρεπε.

Ὁ Ἀνδρέας Γ. Τυπάλδης Λασκαράτος γεννήθηκε τὴν 1η τοῦ Μᾶη τοῦ 1811, σὸ Ληζουρῆ της Κεφαλονιάς. Ἡ γέννησις του γραφεῖ, ὁ κ. Ζενοπόουλος ὁ ἕνα του ἀρθρο στὰ «Παναθηναῖα» τοῦ 1901, ἐσημειώθη μὲ τὸ ἐξῆς ἐπιτοδιον. Ἀπὸ τὸ προηγούμενον βραδύ, ἡ μητέρα του εἶχε συμφωνήσῃ μὲ τὰς φίλας της νὰ δαπάνουν σὸ Μᾶη. Τὴν ἄλλη ἀγνή, ἡ ἀγαθὴ ἀρχόντισσα εὐρέθη πολὺ στενοχωρημένη, ποῦ δὲν μπορούσε φυσικὰ νὰ χαρῆ τὴν διασκέδασιν ἐκείνην. «Ἡ φιλενάδες της ὁμοως, — ἀφῆνεν τώρα τὸν ποιητὴ νὰ τι πεῖ μόνος του, — εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τους ἀπὸ τὸ Μᾶη ἐφέρανε καὶ μοῦ ἔδριζανε ἀπάνω ὅλα τὰνθια ὅσα εἴχανε ἀπὸ τὸν κάμπο.» Ἀληθινὰ ποιητικώτατον τὸ προοίμιον αὐτὸ της ζωῆς του! Ἐξακολουθεῖ ὁ κ. Ζενοπόουλος. «Με πόσην χαίριαν δὰ τὸ ἐνυλογίζετο τὰς ἡμέρας τὸν ἡματισμὸν, ἀν δὲν εἴχε ἐνδύομιον τὴν πεποῖθησαν ἐπὶ τὴν νύκην, ἀν δὲν ἐπίστευεν ὅτι τὰ ἀνθὶ τοῦ λίκνου ἦσαν οἱ οἰωνοί, τὸ προμήνυμα τῶν ἀμαρτανον ἀνθέντων τοῦ τάφου!»

Πρώτος δάσκαλος τοῦ Λασκαράτου στάθηκε ὁ γνωστός δάσκαλος τοῦ Γένους Νεόφυτος Βάμβας. Σὲ λίγο, ὁ θεῖος του Δελαδάτσικος, ἀπὸ τοὺς πολιτικούς της ἐποχῆς τὸν πήρε σὸ Ἀργοστόλι, ὅπου τὸν γνώρισε στὸν Μπαῖρον, ποῦ συνάεζε τότε στρατὸ περιουδεύοντας σὰ μέρος ἐκεῖνα. Ἀπὸ τὸ Ἀργοστόλι ὁ Λασκαράτος, παλληκαρικὰ δεκάτῃ χρονῶν, πήρε στήν Κέραιρα. Ἐκεῖ γνωρίστηκε κ' ἔγινε μαθητὴς τοῦ Ἰταλοῦ λογιῶν Νανουστῆ καὶ τοῦ Κάλβου. Πέντε πᾶνωκάτω χρόνια κατόπι διορίζεται, μὲ ἐνεργείες πάντα τοῦ πολιτευόμενον θεῖου του, γραφεῖς τῆς γρουσῆσας ποῦ ἔδρα της ἦσαν ἡ Κέραιρα, καὶ γραφεῖται στήν ἐκεῖ Νομικὴ Σχολή. Συναρραφτεῖ στή Κεφαλονιά, ἀφῆνεν ἔπειτ' ἀπὸ λίγῃ τὴν θῆσιν του, — τώρα ἦσαν πρωτοσκολιητῆς τοῦ Εἰρηνοδικείου, — καὶ φένηε γὰ τὴν Πίζα καὶ τὸ Παρίσι, ὅπου ἀποτελειώνει τῆς Νομικῆς του σπουδῆς. Εἰκοσιοχτὸ χρόνων γρῶριζε σὸ Ληζουρῆ μὲ τὸ δικλωμά του. Κάνει τὸ δικηγόρο τρία μόνον χρόνια τίμα καὶ εὐσυνειδήτητα κ' ὅστερα ἀφῆνεν κ' αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα βαρυστοιμῆς κ' ἀπιδασμένος ἀπὸ τὴ γῶσ φευκιά. Τὸ 1844 χάνει τὸν πατέρα του καὶ τὸν ἴδιο χρόνον ταξιδεύει στήν Κρήτην, ἔρχεται στήν Ἀθήνα κ' ἔπειτα πηγαίνει στή Σύρα, στή Κόρινθο, στή Πάτρα σὸ Μεσολόγγι, κ' ἀπὸ κεῖ γρῶριζε στήν Κεφαλονιά. Ἡ περιουθια αὐτῆ ποῦ τὴν εἴχε κῆνεν ὁ Λασκαράτος ποῦ πάντων γὰ τὴ μελέτη της γλώσσης καὶ τῶν ἔθμων τῶν τόπων ἐκείνων, τοῦ ἔδωσε μὰ μεγάλη ἀπογοήτευση. Παντοῦ βόρπε στενοκέφαλος καὶ λημονητῆς της γλώσσης τους. Τὸ 1846 παντρεύεται σὸ Ἀργο-

στοίμα τήν Πηνελόπη Κοργαλένη, τήν γυναίκα πού τόν έκανε νά έμεινε στήν τό περιήρωμο εκείνο σονέτο. «Ελ- κώνα άγαπητή τής γυναίκας μου». «Ο γάμος αυτός είναι τό πού εύτυχημένο περιστατικό τής ζωής του Λασκαράτου.

Σέ λίγο οικονομικές προπάντων δυσκολίες τόν αναγκάζουν νά φύγει γιά τήν Άγγλία μοναχός. Ή ένειπά όμως δέν άφύσει στό Λασκάρατο. Άλλωστε, κόνοντας στό Λογδύνο τό δάσκαλο τών Έλληναίων και τόν Έταλμάν, δέν ίκανοποιούσε τίς οικονομικές του ανάγκες.

Κι' έτσι γυρίζει στό Άργοστόλι. Τό 1856 βγαίει τό «Μυστήρια τής Κεφαλονιάς». Τόση όμως φουρτούνα σηκόηζε γήσο του άπό τό βιβλίό αυτό, πού χρωπίσε άλύτητα τή σαπίλα τής τότε κοινωνίας, πού αναγκάσεται δ Λασκαράτος νά φύγει πάλι γιά τήν Άγγλία, ύστερ' άπό δύο άφορημίες τών Δεσποτάδων Κεφαλονιάς και Ζακύνθου, όπου επεξερίσθη νά καταφύγει φεύγοντας τό διωγμό τής πατρίδας του, και τό φτυσηματά δύο βαρβαρήδων, πού άπάντησε μόλις πάησε τό ζακυνθινό άπογραφέα. Ένα χρόνο κατόπι γυρίζει στη Κεφαλονιά κ' άπό κει περνάει στη Ζακύνθο, όπου τό Μάη του 1859 βγαίει τό πρώτο βιβλίό του περιόδικό τό «Λύχνος». Παρεξηγούντα πάλι κάη γραφήματά του και πάλι δ Λασκαράτος αναγκάζεται νά φύγει. Δέ φεύγει όμως πιά άπό τήν Έλλάδα. Καί τότε στην Άθήνα, τότε στό Άργοστόλι, και τότε στη Ζακύνθο καταφύγει νά βγαίει τό «Λύχνος» του.

Υστερ' άπό έννια φύλλα, δ Λασκαράτος άπάντω στην άκη τής πολεμικής του, αλλάζε τόν τίτλο του «Λύχνος» πού κάνει «Λυχνός» και άναγγέλλει μαζί μιά καινούργια πολεμική, άρζίζοντα μ' ένα παρλόγο άόρω και τό Λομπάρδου. Μιά καταγγελία όμως τό κοσμαγίατητου τότε Ζακυνθινό πολιτευτή μάζεε τό Λασκαράτο στη φυλακή γιά έξη μήνες.

Άκόμα μιά θύελλα κ' ή ζωή του Λασκαράτου καμάζει. Τό 1869 γράφει τήν «Απόκριση του εις τόν άφορησμόν» τό άριστοτέγγημα εκείνο τής σατυρικής τέχνης του Λασκαράτου, έξ ατίας πού δ δεσπότης τής Κεφαλονιάς δέν έδωσε άδεια νά βαρτίσων ένα του παιδί. Ο Λασκαράτος βλέπετε ήταν άφορημένος, δε- πλαφορημένος μάλιστα κ' δ δεσπότης νόμισε πώς θα ήταν μεγάλη άμάρτια νά δοθή Άγιο Μύρο στο παιδί ένός άφορημένου. Ερεθισμένος λοιπόν δ Λασκαράτος γράφει τήν «Απόκριση». Τό φυλλάδιο εκείνο περιείχε πολύ τή Σύνοδο. Τόν καταγγέλλει και τόν φέρνει ός τό Κακούροβιζαίο, πού όμως τόν άδωάνει. «Από τότε γράφει δ κ. Ζεβρός, ή περίοχη τών γραηαίων, — δ Λασκαράτος έπλησίαζε τά 60 — τού φραίνει τήν σα- τυρικήν όρμη». Ο Λασκαράτος ζει πιά ήσυχος ανάμεσα στους φίλους και στους καθεμέρα άναμένοντες ήτα- μαστές του. Στά 1884, έρθομένη των χρονών γέρος έρχεται στην Άθήνα κ' άπ' τό βήμα του «Παρνασσού» βλέπει τότε κ' αυτός τό μαριτάκια τής γέννησής του. Ο κόπος τόν άποθεώνει κυρολευκάτα. Μετά άπό τό άνάγνωσμα εκείνο, μάς λέει δ κ. Ζεβόπουλος, μεθ' όσα έγραψαν περί αυτού αί έρημωτικές τής εποχής λαβούσα άφορημη» νά διαγγιθών τή ζωή τους και ν' άναδημοσιεύσουν πολλά έργα του, δ Λασκαράτος έγινε τόνον δημοτικός εις τας Άθήνας όποτε μίαν ήμέρα, άναγνωρισθείς καθ' όδόν έπυνοθεϊθή άπό τό πλήθος πού ζητωκομαγιάς ός εις διαδήλωση. Στά 1901, άφου ένα χρόνο προητέρα είχε λυθεί δ άφορησμός, πεθαίνει δ Λασκαράτος κ' έτσι τελειώνει ή έννηντάχρονη αυτή

ζωή, ή τόσο άνήσχη, πού νά μοιάζει με παραμύθι, μιά γιά πολύ μεγάλη παιδιά.

Ή ιδεολογία του Λασκαράτου πολύ λίγες φορές είναι πολύ έπαναστατική. Όταν πρωτοφάνηκε γιά τόν τότε κόσμο, μαζαί νά ήταν περισσότερο άπό τάρα. Όχι όμως και νά σηραίες τόση φουρτούνα γήσο τής. Μή βλέπετε πού καταδωλόγησε. Αυτό δέν έχει νά πει τίποτα. Ή κοινωνία θα άφισε στό Λασκαράτο, άν δέν είχε παραστρήσει, άν δέν είχε ξεφύγει άπ' τό σημα- δεμένο τής δ' όμο. Τό δρόμο αυτό μπορούμε νά ποήμε πός δ Λασκαράτος τόν παραδέχεται. Λίγα είναι εκείνα πού δέν άποδομαίμε. Τότε λοιπόν, θα ρωτήσει κανείς, γιαι ν' άφορησεί, δ λαός γιαι νά τόν φτύσει κατά- μωτρα με τό στόματα τών δύο εκείνων βαρβαρήδων τής Ζακύνθου; Ή και ό ίδέες του νά βρούν τόση αντί- σταση, ένθ δέν ήταν τόσο πρωτόκοτες; Σάν παρά- ξενο λιγάκι. Καί όμως έτσι ένε. Ο Λασκαράτος τότε πού πρωτοφάνηκε ούτε έλευθερο γόμο πρότεινε, ούτε σοσιαλισμό, ούτε τίποτα παρόμοιο. Δέ ζητούσε νά γερ- μίσει. Μά ό κόσμος είχε φύγει τόσο μακριά άπ' τό ση- μαδεμένο του δρόμο, πού ή κραυγή του Λασκαράτου πού τόν καλούσε νά γυρίσει σ' αυτόν φανόταν έπανα- στατική. Στό «Μυστήρια τής Κεφαλονιάς», τό πρώτο πού πού γυριάζει είναι ό γάμος πού γίνεται με προέξ- νιά, δ άνήσχητος αυτός γάμος, όπος τόν έπαν άλλο. Τό μέρος αυτό είναι τό καλύτερο του βιβλίου, κατά τή γνώμη μας. Σ' αυτό δείχνει με τά πού φανταζερά χρώματα πός έτσι όπος γίνεται δ γάμος δέν γίνεται παρά γιά νά πάει δ άντρας λεφτά και μιά δούλα γιά τό σπίτι του, όπος λέει. Κι' αυτό τονίσει, είναι ένα άπό τά πού μεγάλη κοινωνία λάθη. Σ' αυτό βλέπει τό σπουτήρα, πού τρώει νύχτα-μέρα τήν οικογένεια. Ο γάμος, γιά νά φτάσει τόν ψηλό του σκοπό, πρέπει νά γίνεται άπό άγάπη. Καί κοντά σ' αυτό πρέπει ή γυ- ναίκα νά βγει άπ' τό σκοτάδι πού βροίσκεται, νά φρον- τίσουμε γι' αυτήνε όσο και γιά τόν άντρα. Τή γυναίκα τή θέλει δ Λασκαράτος πνευματικά ίση με τόν άντρα, γιά νά μπορεί έτσι νά ζήται μαζί του ός συνεννόηση. Καί τήν ίσότητα αυτή, τή δικαιολογεί τόνον όραση, τόσο άνήσχη, πού χωρίς δυσκολία, νά μπορεί κανείς νά τόν πει έναν άπ' τους μιά καλούς άπολογητές του φεμινισμού. Βέβαια όι φεμινίστριες δέ θα βρούνε στό Λασκαράτο τόν άπολογητή γιά όλες τους τίς ανάγκες. Θα τόν βρούνε γιά ένα άπό τά βασικά τών ζητήματα: τήν πνευματική εξίσωση. Καί θα ρωτήσουν πός αυτό ούτε έγινε ακόμα παραδεχτό άπ' όλο τόν κόσμο, ούτε είνε ζήτημα μικρής σημασίας. Θα ρωτήσουν μάλιστα πός γιά τόρα τούλάχιστο αυτός πρέπει νά είναι κ' δ σκε- πός του φεμινισμού. Ή γυναίκα πρέπει νά παραβεί τόν άντρα πνευματικά, νά τού δείξει τήν ψυχική της δύναμη κ' έτσι νά τόν πείσει πός αυτά πού ζητάει τής άξίζου, πός μπορεί νά ύποφέρει τό βάρος τους. Νά δει δ άντρας άπ' τήν άλλη μεριά πός ή παραχώρηση του δέν πήγαι άνοφελευτή, νά δει άκόμο πός ή πρό- σδος τής γυναίκας δέν άφέλγει μόνο αυτή αλλά κ' αὐ- τόν, γιά νά τής κάνει αγα-αγα κ' άλλες παραχωρήσεις μέ μεγαλύτερη άπλοευματά. Μόνο έτσι θα μπορούσε ή γυ- ναίκα νά πάει τά δικαιώματά της. Πολλοί θα γελάνε άπό μέσα τους. «Οι γυναίκες θα λένε τά πέραν κ' όλα τά πολιτικά και τάστικά τους δικαιώματα Ή έπι- τροπή τούλάχιστον τής έπεξεργασίας του Συντάγματος τό παραδέχτηκε παμψηφεί. Κι' αυτός τόρα μάς λέει πώς θα τά πάρον;

Άλλο στραβό, πού ειδη δ Λασκαράτος και πού χτύπησε άλύτητα, ήταν ή θρησκεία. Κι' αυτό στάθηκε

ή κυριώτερη αίτία τής φουρτούνας, πού σημάδθηκε γύ- ρω του. Μήν πει κανείς πός δ Λασκαράτος δέν πίστευε στην ύπαρξή του Θεού, πός χτύπησε τή ύθησκεία Του, έπειδή αυτή σάν ιδέα δέν τού άφισε. Όχι! Ή ιδέα τής άπειραότητας, τής παγκόσμιας Άγάπης, τό ύναγο αυτό του Χριστού τόν μέθαγε άπό εύχαρίστηση. Μά χτύπησε τή ύθησκεία του Χριστού, έπειδή, έτσι όπος είχε κα- ταντήσει, τήν έβλεπε σά μιά πρόληψη, σάν ένα μεγάλο ψέμμα.

Τι είναι σήμερα του Χριστού ή θρησκεία σή κοινωνία μας; λέει κάποιον Έκείνο πού είναι ή Τευρηία άνάμεσα σά έδνη τής Εδρωάπης; ένα λείψανο, πού ύποτιθείται ζωντανό, επειδή ή θανά του δέν εκηρύχθηκε δημοσίως άκόμη.

Και τήν καταπίωση αυτή τής θρησκείας τήν άπο- δίνει δολόηση στους παπάδες και στους παλαιανθρώ- πους, όπος τούς λέει. Αυτόι τήν κατέβασαν τόσο, αυ- τοί τήν έκαναν τόσο ήλική. Φαντασθήτε τόρα τι είχε νά είναι, άν ζήσοε δ Λασκαράτος κ' άκουε πός όι παπάδες έκαναν κάποιον άπεργία, γιαι δέν ήταν ενυα- ριστημίοι άπό τίς προσφορές, — τίς χρηματικές έν- νοψ — τόν ένοησαν τους! Άλλά ή μη προχορήσσο περισσότερο άπάντω σ' αυτό τό ζήτημα, γιαι μπορεί νά ρωησέτω κ' έγώ!

Οι πολιτικές ιδέες του Λασκαράτου είναι άρνητικές. Με κανένα κόμμα του καιρού του δέ μένει χωριστή- μένος. Ούτε με τό ριζοσπαστικό, μιά ούτε και με τό συντηρητικό.

Δέ φτάνει μόνο ή άτομική, ή έσωτερική μεταβολή. Χρειάζεται και ή συνολική, ή έξωτερική, πού νά τε- κείται πάνω άπό τήν άτομική και νά τήν φέρει άπό τά ακαιοκρατήματα. Σιγά-σιγά όμως δ Λασκαράτος άρχί- ζει νά γίνεται πού γεωτεροστέ, νά φεύγει πάντοτε άπό τίς παλιές πολιτικές ιδέες, όπου φτάνει νά πη πός ή τάση τού άποκελιστικού ένθισμού είναι διαποθόδομη- κή ή τούλάχιστον σάσμομη. Καί ή ιδέα αυτή, πού βεβαια δέν μπορεί νά σταθή μ' ύποκειμένη πολιτεία γίνεται πού καθόρη στους «Στοχασμούς». Τό βιβλίό όμως αυτό θα μου έπαρφέρε νά τό κοιτάξω λογοτεχνι- κιά και φιλοσοφικά και πρώτα-πρώτα νά πώ λίγα πράγματα γενικά γενικά γιά τό στοχασμό.

Στοχασμός, pensée, maxime, γνωμομό, ένα πράγμα είναι όλο. Έτσι δ στοχασμός κρατείται άπό πολύ παλιά γενιά. Γιατί άν τό γνωμοκό δέν είναι ή πρώτη εκφάνση τής φιλολογίας σάν είδος, όμως σάν οδία είναι και παραείναι. Άδύνατο νά βροηή τρα- γουδι, πού νά μήν έχει νά παρουσιάσει και μιά δικιά του σκέψη ή άν όχι δικιά του, όμως μιά σκέψη. Ά- δύνατο ν' άπαντήσει κανείς σέ άλλα άραχόν κειμένου χωρίς νά ξεχωρίσει κάτι ύποκειμενικό. Παντού, βλέπε- τε, δ στοχασμός. Κι' άν μελετήσουμε τό κείμενο ή τό τραγουδι κάποιος πού προσεχτικά, πού βαθεία, εύκολα θα δούμε πός και τό κείμενο και τό τραγουδι είχαν γραφεί γι' αυτό τό στοχασμό και μόν. Όλα τάλλα είναι μέσα, πού δημοσυρηγήθηκαν γιά τήν πού εύκολή έδηλώσση τής σκέψης, τού στοχασμού. Τήν τραγωδία, τό δράμα, τήν κωμωδία, τό ρομάντζο, τό διήγημα, τό έπος, τό ρητωικό λόγο, όλα τά βλέπω σάν λογής -λογής τρουμπίετες, πού καθένας μεταχειρίζεται τήν πού κατάλληλα στό λάρυγγά του, γιά νά διαλέψουν τή σκέψη του.

Μ' όλο όμως πού δ στοχασμός βροίσκετε σκορπισμέ- νος σ' όλη τή φιλολογία, κάνει και είδος δικό του ξεχωριστό. Είδος πού έχει κ' αυτό τήν τέχνη του. Ο Λασκαράτος λέει στους «Στοχασμούς»: «Δέν δι-

κάνει νά αποχτούμε και νά έχουμε ιδέες. Χρειάζε- ται, διά τή σκεδώς τους εις τό πνεύμα μας και νά τές διατυπώσουμε με φράσεις ερηές και γρα- φτές. Έπειδή μόνον ει τή διατύπωσή τους ξεκα- θαρίζονται καλύτερα, γίνονται φανερότερες, ά- κριβέστερες» κ' έμεις γνόμεσται περισσότερο κύ- ριοι αυτών».

Τά λόγια αυτά του Λασκαράτου είναι σάν ένας ό- ρισμός τού στοχασμού. Στό στοχασμό δέ φτάνει μόνο ή βαθεία σκέψη. Ή σκέψη αυτή έχει άνάγκη άπό ό- ραία διατύπωση, άπό σύντομη προάσπωση και χτυπη- τή. Για νά φτάσει στό σκοπό του δ στοχασμός πρέπει νά είναι εύκολογνώριμος, νά ποήμε. Νά τόν άκούει και νά σου κάνει τέτοια έντύπωση, πού νά σου μένει πρῶ- τα για τήν έξοτερική του όμορφη κ' έπειτα για τήν έσωτερική.

Κάνεις κόπο και σαπούνι Σαπουνίζοντας γουρούνι.

Σου λέει δ Λασκαράτος. Έ. αυτό ξεχνάται ποτέ ;

Όλο γενικά τό βιβλίό φαίνεται σά νάμεινε όπος προ- τογράφηκε, χωρίς νά ένακοιναχτεί και νά διορθωθεί. Τέτοιο κ' δολέκληρο τό έργο του Λασκαράτου : σάν άπτε- νιστο, σάν άπολύτιστο. Κι' ό σπουδαιότερος λόγος τής έσο- τερικής αυτής άνομιλίας είναι ή γλώσσα. Άν και δ Λα- σκαράτος φαίνεται πός άκολουθεί όρισμένο γλωσσικό σύ- στημα, ξεχωριστό, δικό του, όμως ή γλώσσα του είναι πρό- νητο γλωσσικής άκαταστασίας. Ένας άνακαταμένος δ έρ- χόμενος. Ούτε κεφελοντική, ούτε πανελλήνια δημοτική.

Μερικά άπό τους «Στοχασμούς», έχιός άπό τήν άκατά- στατη τού γλώσσα, πού ίσως κ' αυτό νά είναι κρυφά θέλη- γητρο, είναι έκτεταμένοι κ' άλλοι όχι. Και τόσο επαναρωμα- τικά άποδοσμένοι, λίγος είναι ένακοιναχμένοι μ' όλη τήν προπαθεία του Λασκαράτου νά μιν τρωπίσει ένός στο- χασμό, στους δικούς του. Μετά στους έλληνικά γραμμένους Ιταλικά. Κάποια λόγια μού ψυχάρι μού έλευσαν τήν άπορία. Στόν πρόλογο τού τελευταίου του ρομάντζου λέει : «Ο ρο- μάντζο δέν έχει γλώσσα νά πη τήν ψυχή του, μιά και δέν τού μάθαινε τή δική του». Όταν είναι δ Ρωμικός βλαστάρι » καμιάς μεγάλης φημελιάς ή όταν είναι μέλος τής κοινο- νίας, άπό παιδί σπουδάσει τά γαλλικά, τά κάνει γλώσσα » του μητρική, και τού κανατζι τότεσ δυνατό νά έξωτερι- κευή, νά χύση άπάντω στό χαρτί τάπάθρα τά μουτικά » του.» Έτσι κ' δ Λασκαράτος. Με τή διαφορά πού αυτός, σάν έφρασηρήςτης, έμαθε τά Ιταλικά κ' όμ τά γαλλικά. Κι' όι Ιταλικά γραμμένοι στοχασμοί είναι σάν ξεθωριασμα, σάν ξεκοιναχισμα γι' αυτόνε. Γιατί δ Λασκαράτος κοραϊό- ταν νά πλάθει τήν άπλαστη άκόμα τότε δημοτική. Ένώ ή Ιταλική ήταν πλοσμένη, έσοτηη.

Συνολικοί οι «Στοχασμοί» έχουν τή μορφή, πού έχουν και τά «Μυστήρια τής Κεφαλονιάς» κ' οι «Χακαρήθες» και τά «Μισοσημίματα» και τάλλα έργα του Λασκαράτου. Καμιά πρόσδος του λογοτέγγη. Τίποτα καινούσιο στην τε- χνοτροπία του, καμιά καλλιτέγγη τής γλώσσας του. Ο λογοτέγγης Λασκαράτος όπος πρωτοφάνηκε έτσι κ' έμεινε.

Δέν μπορούμε όμως νά ποήμε τό ίδιο και τόν ίδιο λόγο. Άπό τά «Μυστήρια τής Κεφαλονιάς», τό πρώτο του βιβλίό, ός τούς «Στοχασμούς», τό τελευταίο του, άν δέ φανερωθεί άργότερα και κανένα άλλο, ύπαρχει μιά δια- φορά, ένα ξετύλιγμα, μιά πρόσδος, πού όσο κ' άν δέν είναι εκείνη πού περιμέναμε, δέν έμιοσας όμως και τής στασι- μότητας τού λογοτέγγη. Γιατί ένθ σά «Μυστήρια τής Κε- φαλονιάς», μ' όλο π' ύ και επαναστατικό μαντενάτι στα- τικά με τήν πολιτεία, δ Λασκαράτος δείχνεται δειμένος άο- κικά σφιχτά σάν ένθισμό, στους «Στοχασμούς» τόν βλέ- πουμε χωρίς αυτό τά δρασιά, λυτερο κομποπολίτη:

«Όταν ένας πολιτικός χάρης άρχίζει νά γίνεται πρῶ- διο στην ευμερεια τής κοινωνίας, δ χάρης εκείνος δέν πρέπει πλῆον νά έχη άλλην αξία, παρά εκείνην άπου ήθελε όδοει δ μπακάλης γιά νά τόν πάρη»

Και παρακάτω : «Έθνος που είναι ή τάξη εκείνη τών ανθρώπων κ' όι όδοιοι αίσθονονται σάν έμέ, φροσέν σάν έμέ, και διά- γωνε σάν έμέ. Καί πατριά που είναι δ τόπος εκείνος, άπου ό τοιοιού άνθρωποι έχτιμούνται.»

Μ' αυτά τά λόγια άρχίζει τούς «Στοχασμούς». Κι' έτσι

τους Γενικούς εισαγγελείς της Γαλλικής αποκαταστάσεως, ως ο Μποραρέ τον Γκοελμάν του. Απέδειξε ότι όλο το κακόν προήρχετο, όχι από την ελλειψιν πίστεως εκ μέρους του πλήθους, αλλά από την διαφθοράν του κλήρου.

Ο κλήρος μη δυνάμενος να εδουλεύθη άλλους αφόριστον τον Λασκαράτον καταδικάζων δε αυτόν ως άθεον τον έσαορτάσισε εις τὰ όρματα της αμαθείας ως έν πλάσμα καταρσίμων.

Ητο άρα γε άθεος ο άνθρωπος όστις ηθόαυετο... ο συγγραφεύς όστις έγραφε:

Πολλοί βγαίνουν' έχθροί Θεού και λένε
Πώς σωτηρία για μέ πουλιό δεν είναι
Πώς πουλιό είναι ψυχή μου δεν κυριάζεις
Μί σύ όμως είσαι βοηθός μου, Κύριε μείνε
Δόξα μου, Δύναμη μου, καύχημά μου

Χιλιάδες να μ' βγάινε στη μέση
Στη σκέπη του Κυρίου μου δεν φοβούμαι
Ητο άθεος ο άνθρωπος όστις έλεγε εις τον
'Κύριον του παντός':

Έσεΐσα ο Βασιλέας μου να' ο Θεός μου
Κ' έσάνανε διευθύνω την καρδιά μου

χάρεις μου τό έλεος σου.
Και νάμπω στην άγια σου κούνια
Νά προσκυνήσω ταπεινά τον ναόν σου
Βήσε με, Θεέ μου εις την δικαιοσύνη σου

Ότι να' άν εινε ο τίτλος και τὰ δικαιώματα του Λασκαράτου ός βαθυγνωμόνος χαρακτηριστού μόνον εις τό κεφάλαιον των σαυριστών δύναιτο κυρίως να τοποθετηθή: διότι άν και η Κεφαλληνία διεδειχθή ύπεράστη εις την Σάτυρον, οδδώς Κεφαλληνίαν δεν ύψώθη πλέον ύψηλά άπ' αυτόν έπί του άκανθώδους όρους της Σατυρούης Τέχνης. Ο Λασκαράτος εινε σαυριστής όχι μόνον διότι κατείχεν πλέον από κάθε άλλον όλα τα όπλα της σαυριστής τέχνης, αλλά διότι εγεννήθη με την σαυριστήν Ιδιοσυγκρασίαν, είχε την σάτυρα μέσα του, έβρε εις τας φλέβας. Η έμπυτος του τραγικής, η λατρεία του προς την αλήθειαν δεν ήλθαν εις όλην τον ήν ζωήν. Δεν δύναται να βγάλη εκ του πνεύματος: του επάνωθεν του, την φύση του και την εθνικότητα: μένει Κεφαλληνίαν, σαυριστός, ζωηρός, μεκαρρολόκος, σαρκιστής, μέχρι τέλους.

Η άφηρησις του Λασκαράτου εινε ευχάριστος, γενή, διδακτική, τό ύψος του δεν εινε άπύτομον. Αν δεν εύρίσκη τις εις τὰ έργα του την άλλαγήν του τόνου ήτις αναπαύη τό πνεύμα, εύρίσκει όμως έδειξη την ένδυναμόνοσα άπύλτητα, έκείνην την συνείδησιν ήτις ένδιαφέρει την ψυχήν του αναγνώστου, διά τό ανθρώπινον δράμα.

Οι αντίπαλοι του όνειδισαν εις τον Λασκαράτον ότι εινε κοινός...δημώδης εις τας φράσεις του και εις τὰ θέματα του. Δεν πρόπει τις να τον ύπερασπίση δι' αυτό αλλά να τον δοξάση έν όνόματι του κοινού λαού νι τον ευχαριστήση. Ο Λασκαράτος έγραφε εις μίαν δημώδη... κοινήν γλώσσαν διά να τον έννοήση ο καθένας, ο άπαιδευτός όπως ο πεπαιδευμένος· έάν τὰ θέματα του εινε δημώδη άδέν άνυπούνται, ως λέγει ο Παύλαμς, εις κινανούς κόμισους ιδεών· αλλά επαιτών στερορά τό έδαφος, άρέσκειται να κρηναίγη δι' όσα λιμνάζοντα νερά, δι' όσα βορροπόδη σφάλματα συναγνι εις τον όρμον του!· αυτό τό δημώδες εινε η πρωτοτυπία του.

Η διδασκαλία του εινε άξία να έγειρη τον ένθουσιασμόν ότε συγκινήσει και όμιλει περι της άδύτης δόξιας, της αληθείας, τότε γίνεται ποιητή. Ποιητής εινε ο Λασκαράτος από την όρμη, την ζήση, τον ένθουσιασμό, αλλά πρό παντός την φαντασία εκείνη ήτις τον έκαμνε να γεμίξη τό έργα του με άπειρα παραδείγματα και διαφόρους παραβολάς, λαμπρά όντασια είτινες μιλούν, όπως είνε, εις τους όφθαλμούς του αναγνώστου, και καταστύει όρατά τό άνοητα εκείνα φιλοσοφικά μαθήματα άτινα ο διαλογισμός μόνος του θα ήτο άνίκανος να μάς κάμη να έννοήσωμεν.

Αποθάνει τις εις τὰ έργα του άνωτέρου προσοριμόν όστις διδιδει εις τους σκαυισούς ανθρώπους εν πραγματικόν δικαίωμα εις την κυβέρνησιν των άδελφικόν πνευμάτων. Ο Λασκαράτος δεν έπίθεται κατά των προσώπων, αλλά κατά των τόπων. Έκτύπησε πρό παντός τους ύποκριτάς, ταίτα να άμφίβια, άτινα πάντα ρόλον δύναιται να ύποκριθούν, όλα εκείνα τὰ ποικίλα και έστρατά όντα, με τον μολόν έθρημένον και την καρδίαν διαστραμμένην, όλα εκείνα τὰ περιφρονήματα πλάσματα άτινα έχουσι πνεύμα, αλλά τό μεταχειρίζονται όμο να έρπονται, άλαζονείαν και όμο γλύφουσι την σκόνην. Πώς έντύπησε τους ύποκριτάς και τό ολίγιόν του χαμόγελον: εν πρόσωπον χειρομιά και έν σόμα έστρατού, μίαν γλώσσαν γλωσσομένην; και μίαν καρδίαν έχιδνας.

Ο Λασκαράτος, πνεύμα διαπρακτικόν και βαθύ, έδειξε τους χαρακτηρας του τότε διαπρακτός της φρονήσεώς του. Τό έδος ο άνήνωτος· μαρτυρεί μίαν δούνησιν ήτις τό πάν θέλει να διεκρινήσιν, εν φωνήν πλεονέκτημα του ζωγραφίζεν και παριστάνει κάθε ένθρόπων χαρακτηρα με έν τέλει γούστο. Πόσον καλά ζωγραφίζει κάθε χαρακτηρα! Τι μεγαλείον, όποια εγχαριστία να διασχίσει τις τον άνθρωπον—την ανθρώπιναν καρδίαν—εις όλας τις τός φράσεις, με σύνηθρον τουτό τό σπάνιον πνεύμα, ταύτην την άξιοθαύμαστον έγγύνησιν, σαφή, εύκατάληπτον, έλευθεροπρεπή, δικαίαν, ήτις έπιχέει την λάμψην της αληθείας.

Αναβλέπομεν εις τους χαρακτηρας του τας έλλείψεις μας, τὰ ιδιώματά μας, τας αδυναμίας μας.

Πόσον καλά έσύρει να ζωγραφίζει κάθε ανθρώπινον χαρακτηρα! Όσον περίπλοκος και άν εινε μία φωνή την έμπροσθει εντρακατίας, μας κάμνει και την έννοήσιν με μερικώς γραμμάς, «είναι πουλάρι που έμπηξε ο σταύλος, έβρε, έχόρτασε, έβαλε δύναμη, και γυρεύει να δείξη την δύναμήν του τους διαβάτες που δεν του κάνουν τόπο... Ιδέτερον Περαταί κοροδένους και φουκοκρότους. Χτυπά με στόμφο τό χοντρό του πτωσούσι... Και φρεγί και βήγει με πάταγον, θεσού τοσ τόπο έχοντων προσόν... προβαίνει στο παρεθύρι του με βήβηλο, και τό βραδεία ο αϊστό και κυττάζει μέσα... Τι φορούσ προάμα ν' άκούταιλη κανείς και να βασταί βήβηλο... Ο αναγνώστης κρηναίγη ως έμπροσθεν μιας έναγοής εϊάονος. Εινε ο φαναρισμένος νεώπλευτος!» Πόσας τοιαύτας εϊάονος θα ήδυνάτο τις να όνομάση!...

— Άς προσένομεν τὰ όρματα από ταύτα τὰ έργα όπου λάμπει η ένεργεια ήτις της άγύνησιας και της αληθείας, διά να τα φέρωμεν εις τάπητες της ζωής της πλήρη προσπαθειών και κόπων, άνου άδυναμούν και σκόνη. Όσοι και εις την θρησκείαν και την πολιτείαν, όσους και εις την οικογένειαν ο Λασκαράτος μες έπαρνοσας ιδεών. Οι γονείς έχουσι τὰ αυτὰ δικαιώματα, τας ίδιες άδύσεις, τους ίδιους κόπους. Κατά την Λασκαράτον ο γάμος εινε εν Ιερόν συμβόλαιον, στήριγματόν έπάνω εις την κοινήτητα των δικαιοσύων μεταξυ δύο όντων Ισών ως προς τὰ δικαιώματα, την έμπυσία, την δραστηριότητα, την μεγαλοψύχια. Έχουν νυμφευθεί διά να άλληλοβηθούται, ν' άλληλοπαρηγορούνται, να άλληλοθωπιάζονται, βαδίζουσι με τὰ ματια προσήνομένα επάνω εις εν ευγενή σκοπόν: πός να κάμουν τὰ τέκνα των άξια της: αιδιανής κοινωνίας, άνασθητόν εις τας λύπας και τὰ δεινά, εις τας στήρσεις και τας βρβείες.

Ο Θεός έις όσους εις αυτόν εν έξήνομεν αιδιαν, των άπλών ευχαριστήσεων, των οικιακών διασεβάσεων, της συνδεδεμένης ζωής, της μαζεμένης οικογενείας, ήτις διόχορηγί τον χειμώνα και τό θεός του τον αυτόν όθρανόν.

Μία άήτητος έλξει την έλικα προς την Κεφαλληνίαν. Απέθανεν εκεί, και τό σόμα του άναπαύεται εις τας άγκυλας ταύτης: με ύπερφρονείαν και χαράν αυτη δείχνει τον τόπον που τον σκαπίζει.

Ο Λασκαράτος ύπηρξεν εις άνθρωπος έλευθερος, άναξάρτητος· ποτέ του δεν έκολούθησεν τους την έβουσίαν έχοντας· οδδόποτα έβλεπε τό γόνυ έμπροσθεν τον μεγαλόν και δυνατών. Έμεινε όλην του την ζωήν χωρίς θεόν και

χωρίς σύνταξιν. Έμαθε εις τού: ανθρώπους, ότι εις συγγραφείς δύναται να ζήση με τον Ιδωτόν του προσώπου του, χωρίς την περιφρονήσιν βοήθειαν των πλουσίων, και δύναται δικαίως να ύπερηφανεύη. Μήπως δεν λέει ο ίδιος κάποιος: Τά όσα έγραφα ειναι μαρτυρίες άξιόπιστες, άπειδή έγώ έζησα πάντα στην κοινήν ζωήν ν' άνακατόνομαι εις τὰ πύθη της κοινότητας: έμεινα άμέτοχος, άξέχρητος, άπροσπαθήτορος παρατηρητής, ν' έσημείωσα από καιρόν εις κτηρήν κείνας.

Τούτος ο άφορισμός, τούτος ο παρίας έμεινε όλον του τον βίον ο πραγματικός κυριαρχόν. Τό πάν οι αντίπαλοι του τού έήσαν ως και την κοινήν γούμην· του έμειναν όμοις τό γνηναιότιν του πνεύμα και η μαγική του γαργαρί: μ' αυτὰ τὰ δύο έπολήθησε για έβρομήνια χροόνια.

Ο Χάρος έρχεται, τον εύθισκει έτοιμον, ψυχού ύποτασσομενον, όμιλόν περι του έκαυτο του εις τό παρελθόν: τούτος ο Λασκαράτος όποιος ο κηδεύς τον άναγνωρίζει. Έπό ίδου ο Λασκαράτος άνακαταλείπει τις, όποτε κυττάζει από πανθόν, τον άφορισμόν οικογενειακήν, τον ύποχρεωκόν φίλον, τον ειλκινήν συγγραφέα τον πατριότην όστις ήτάπησε πεπαιθός την Κεφαλληνίαν, τον μεγαλόψυχον εκτίων φιλόσοφον όστις έπότησε να κληροδοτήρη μίαν καλλιτέραν κοινότητα.

Άν την ζωήν του, ο θάνατός του και αυτός εινε από τους σκαυισούς. Ο Λασκαράτος άπέθανε όπως είχε ζήσει σωστικός. Οδδήςια προπαρασκευή όρματος, τίποτε τραγικό θεατρικόν, ού έμια διάγνισ αιδιανότων, άγών, αντίστας, μεγάλη λέξεις: μία τελευταία οικογενειακή συγκρατισμός άνου διακόνην... μια άξιοθαύματος άταραξία.

Όποιος η ζωγήν και δραστηκή νότα της Σάτυρας πύλλει έντός των καρδιών μας η οικίως επαναφέρεται προς τό πνεύμα του του όπαυον η βραδία διά την αλήθειαν εύρησε έκείνοσ τους δυνατούς και ζήεις φθόγγους, άλλωτε μελαγχολικούς, άλλωτε θεαματικούς. **

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΙΚΟΝΑ ΜΟΥ

Τώρα που είμαι κ' έγώ ζωγραφισμένος
και για πολλόν καιρόν άφου πέθανον
θέ να μένω στον αύρο κρημασμένος,
δ' ν' άξερα τί έντόπιστο κά κάνο
στον καθένα, που προκατειλημένος
θα βλέπη την εικόνα μου έκεί άπάντα.
Ένας θα λέη «Οδ' ο άφορεσμένος!»
και τόρα θα τον κάμνε Δεκάνο
του διαόλου στην Κέλαση» Ένας άλλος
θα λέει «Ο σαυρός που ύπέφερε στην Τη
φωτός ο δυνατή» ή τον μεγαλό
γιατι έλεε την αλήθεια την πικρή.
Μά έγώ ήροδομια 'σπολαστή' στον καθένα,
στην ύπόληψη πώω έγώ για μένα.

ΑΝΑΡΕΑΣ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ

Τον Άπριλίη 1878 όταν ήτον 67 χρόνων.

Η ΘΕΟΛΟΓΙΕΣ

Όλες η Θεολογίες
Οδδήςιας έξαιρομένης,
ειναι άνοστες φιλοσοφίες
και γενήματα της Γέννης.
Χίμαρες και άνορησις,
προσβολές εις την Θεότητα,
κ' έντροπή στην ανθρωπότητα.
Παραστίνοντας τό Θεό
πλάσμα άχρετό ποταπό.
Ποιές τον πλάθονε θηρίο
τετραπόπορο γελούτο.

Και ποιές άνθρωπος με πάθη,
και με άπέλας, και με λίθη!
Μά και χόρια από τὰ τέρατα
που γεννούν της γής τὰ πέρατα.
Εις την Αίτητο, κ' άλλου,
εις τον Κόσμο μας παντού.
Το να πλάθουμε Θεό,
είν' κακούχημα φρεγτό.
Αυτό μόνον στον αυτό του
είν' κακούχημα: και άπ' ότου
να πλάσμητον ο άξιοσους
νάν—τονε πλαστοποιούνε,

γίνονται γ' αυτό γελούτα,
και προσβάλλουσι και τὰ Θεά.

Να Θεός άνθρωπος πλάσμα,
ντροπισμένο, άναίδο φίσμα!
Να Θεός να κατεβεί εν
καμιά του έθουμένην,
πότε σ' η χρυσή βορμή,
πότε σ' βοήθου μορφή.
Πότε με άγθος εις τό χεί του,
εις τό πλάσμα του και άντέρι του!
Γαμήρης δέ κορυφός
δ των πάντων ο Θεός!
Να μας κάμη αίμομητιές
ντροπισμένες, τές όποιες
και σ' τές σχέσεις: τές δικές μας,
τές θεσορούμε άνάτιές μας!

Ο Θεός μου άληθινέ,
μή συνεσθίξής ποτέ
ν' άνθρωπάτια πλάσματά σου
που άπόσθη τη θεότητα σου.
Δεν ες έξθον, δεν σου φταίνε,
δσα έξθον, τόσο λέω.
Κ' ειναι άνεσθηνα μορρά,
πλάσματα ηθιδιανά!

Όποιον βιάνον λιτανεία
κάποιον τους άνορησις,
βλέπε τους και χαμογέλα
την προσβλήσασα στην τρέλλα
που τους κάνη να λατρεύονε
όλα τὰ κείνα που εδ γούθενου.
Είν' παιδιά ήλικιωμένα
διασεβδίζουσι τα καύμένα
με τους τάβιλον Θεούς τους,
άχαίκοις παιδιστικαίους τους,
σκολοκίκοιους Θεούς
σεσκυκοίς και θηλικούς.
Σάν όταν παιδιά μικρά,
γύρου—γύρου με ταυλά,
γύρο σκαμνία και καθήκοιους
κάνονε και κεία εκκληρούλες.
Βήβια πός όσα λαθύνονε,
ματί αστόχημα τὰ πινόνου.
Και ειναι κ' έργα των χερών τους
έκεί τὰ εδόν των θεών τους!

Ένοητοια δέ πός τέτοιες
θεολογίες, μορρές κ' επάτιες,
με ήθικη και με θρησκεία
Σχέση δεν-έχουν καμμία.
Έτσι βλέπομε πολλούς
λατρευτάς θεολογικούς,
ν' άδικούν και να νηστεύονε,
να λατρεύουσι, να φρονεύουσι,
έπειδή τη θεολογία τους
τήνε κάνονε θρησκεία τους
και τους φθάνει να λατρεύουσι,
χωρίς πλέον να γυρεύουσι
και ήθικη στενοχωρία,
μέσα στη θεολογία,
γιατι πίστι και λατρεία
ειναι ή μόνη τους θρησκεία.
Κι' ότι άλλο ήθελε κάνοιν,
ήθελ' είν' τό παρασάσμα.
Και μ' αυτό δικαιολογούται
κ' έτσι διαγούσι κ' επάτιούνται
όχ την όλην κοινότητα.
Πόχει την αυτη θρησκεία,
ληλοδή λατρεύει, κήφρετι,
προσκυνηεί, κάνει όσα φρενή
άδικεί, σφάζει, ληστεύει,
και φανακία νηστεύει,
και άμαρτάνει εν πύθ ζουμή
τετραπόποροσκειή!
Και λοιπά άλλα, και λοιπά,
ποταπά, σκαμνιά,
γιατι τέτοια τό ποτών
όλων των θεολόγων.
Κ' ειναι τέτοιες θεολογίες μας
που τές κάνομε θρησκείες μας—

Α. ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

"Έχετε γει! Ριτζάτα!
τόρα έγω πάω καλιά μου,
και άφίνο τά παιδιά μου
ν' άρχονται έδώ σ' έσάς.

Στό διάβα τής ζωής μου
σείς ήσθενε ή χαρά τής;
να έλθη κι άλλος διαβάτης
να σάς χαρή και αύτός.

Μετράτε τους διαβάτες,
άγαπητά Ριτζάτα,
και 'στού καιρού τή στράτα
θά ίδητε άλλους πολλούς.

Μετράτε τους και λέτε
σ' έκείνους που θά έλθοίντε:
'Οι παλιοί σας ποδώντα,
που ήσαν πρώτοι έδώ;

Διαβάτες ήσαν όλοι,
κ' έπήγανε καλιά τους,
και άφησαν τά καλά τους
να τά χαρήτε έσείς.

Άδριο και σείς περνάτε,
καθώς περάσαν 'κείνοι,
κανένος δέν θά μείνη
έδώ παντοειδής.

"Όλοι έσείς δέν είσθε
ποσώς ίδιοιχτήται
ότι φάτε ότι πνείτε,
και πάτε 'στό καλό.

'Ιδιοιχτήτης ένας
και μόνος είναι ό Πλάστης,
του σύμπαντος ό δρώστης,
ό κύριος του παντός!

'Εκείνος είναι ό μόνος
'Αφέντης και Διατάκτης!
έδου, θνητέ διαβάτης
φιλοξενείται έδώ.

(Ριτζάτα, χωρίον τής έπαρχίας Πάλης όπου ό 'Ανδρ.
Λασκαράτος είχε ιδιοκτησίαν).

A. ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ

'Εκ τών του Baudelaire

Ο ΕΧΘΡΟΣ

"Βοτάθη πάντα ή νεότη μου μιά μαύρη τρικυμία
Που κάπου-κάπου φωτεινές αντίσκορπτα άχτίδες
Τ' άστραποβρόντι κι' ή βροχή έσκαλόσαν τένοια έμια
Που λίγες μέσ τό κήπο μου μένουν γλυκές έλπίδες.

Και τόρα που φθινόπωρο τής ανέψης μου χαιδέσει
Μέ φουάρι και μέ δίκυνο τό χέρι μου παλεύει
Νά ξεναλώση ρεματιάς σέ γή πλημμυρισμένη
Που τάφος άνοίξ' ή βροχή κι' άγωνα κι' έρημ μένει.

Τ' άνθη τά νέα που ποθώ άν θά νά βγούν ποιάς ζέσει
Σ' αύτή τή γή που μ' άμμουδιά τής θαλάσσης ταιριάζει
Κι' άν ή κρηφή τους δύνάμεις τή βλάστησί τους φέρει...

"Ό πόνος ή χρόνος τή ζωή άπονα καταπίνει
Και στόν έχθρό τόν έπουλο που τή καρδιά μας φθείρει
Νέα ζωή τό αίμα μας, όπου ρουφέ, του δίνει.

A. Δάσης

ΕΙΝΑΙ ΣΤΙΓΜΕΣ

"Ό τό όνειρο τής ευτυχίας ξανά πός μέ πλανάει!
Είμαι στιγμές, μικρές στιγμές που νοιώθω να τραβήθω
όλόκληρη τή σκέψη μου κι' αύτή τή υπαρκτή μου
μιά άνάμνηση καλιά γλυκιά που ζει στη θύμησή μου.

Είμαι στιγμές, μικρές στιγμές όπου ξαναπροβάλλει
στό σκοτεινό μου τό νού άν' τών χρόνων τά βάθη
κάποια ευτυχία που πέτασε κι' ένοιαία που έχασθ'
που τόν 'Ακρίτη μου έφεραε και μέ μεθίδει και πάλι,

Είμαι στιγμές, μικρές στιγμές που μέσ' στη δυστυχία μου,
μέσ' στη μελαγχολία μου, στη θλίψη μου τή τόση,
φτάνει μιά νέα μικρή χαρά και που έρχεται νά δώση
μιόν έλπιση για τά φροχά εφηβικά όνειρά μου.

Είμαι στιγμές, μικρές στιγμές που σά μιά νέα προβάλλει,
μικρή ευτυχία σπή θλίψη μου' τότε έχομαι και πάλι
όλες μαζί οι άνομησες στη σκέψη μου ένοιαία
και δένονται με τή στερνή και πάλι γίνονται ένα.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΨΑΜΠΕΛΗΣ

ΚΑΤΟΥ ΣΤΗ ΒΡΥΣΗ ΣΤΟ ΝΕΡΟ

1
Κάτου στη βρύση στό νερό
είδαμε τις Νεράϊδες να χορεύουνε
γυμνές και μέ τά τούλα να μάς γνεύουνε
κάποια φορά κ' έναν καιρό.

2
Κάτου στη βρύση στό νερό
πάφαμε πιά να βλέπουμε φαντάσματα,
μόνο κισσούς άπάνω στό χαλόματα
και πλατανόφυλλα σωρό.

3
Κάτου στη βρύση στό νερό
των πλατανιών τά φύλλα σκορπιζόντανε
και σά χαρτένια τάλλαρα φαινόντανε
που στήγανε τρελλό χορό.

4
Κάτου στη βρύση στό νερό
τά πάντα φτιάζανε, διαβήκανε, οδυστήκανε,
πήγανε πίσω, πίσω και μ' άφήκανε
άνήσυχια να προχωρώ...

'Αθήνα 1921.

ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

"Εξεδόθη και πωλείται εις τό κεντρικότερα βιβλιοπω-
λεία τών 'Αθηνών και παρά τή συγγραφέα δόξ Βερανζέ-
ρου 14 ή 'Ιστορία τής 'Ελληνικής Γεωργίας' του κ. Δημ.
Α. Ζωγράφου. Έργον παρόμοιον πρόητιν φρονά εν τό φώς
εις τήν 'Ελλάδα. 'Ο τύπος όμολοπεν ένθουσιωδώς περί του
έργου και οι άρμόδιοι οικονομικοί κύκλοι δέν άπέκρυψαν
τόν θαυμασμόν του. Συναίστημεν θερμώς τό βιβλίον αύτόν
εις τους άναγνώστας μας και συνδρομητάς. Δέν πρέπει να
λείπη από τήν βιβλιοθήκημν κάθε μορφωμένου Γεωπόνου
Κτηματιού, Τραπεζιτηκού, 'Εμπόρου, Βιομηχάνου, Δημο-
σιολόγου, Οικονομολόγου, άνωτέρου ύπαλλήλου, 'Απαραιτή-
τον διά του κ. κ. 'Υπουργού, Γεν. Διοικητάς, και κυρίως
διά τάς έμπορικάς και γεωπονικάς του Κράτους Σχολάς.
'Η μορφή του Καποδιστρια έξαιρείται εις ύπερόχον φήλον
τής Γεωργίας. Οι πρόσοι 'Ελληνες έπιστήμονες Γεωπόνου
σελίδες ύψιστου ένδιαφέροντος. Δεχόμεθα ως τά γραφετά
μας παραγγελιάς άποστολών.

Ο ΓΕΡΟ-ΝΑΣΟΣ

Στό σπίτι του Φανάκα μιά σιωπή είχε πέσει,
ένα πένθος βαρύ. Με τόν κήπό του, που τό έξωνε,
έμοιαζε μέ έκκλησιδάκι έρημικό. Μιά οικογένεια
άρχοντική, που στόν ευτυχία περνούσε, μέ γιορτές,
χορούς, οικογενειακές συναθροίσεις, στό φώς και τή
χλιδή ξεκλήρησε και τόρα ήσυχία, έρημιά, σιω-
πή βασίλευε, σάν να έρείπεια που άφίρει ένα καλάτι
χρονών έντας γκρεμίζεται, και μένουμε φωτινές άπά-
νω οι ώρατες άναμνήσεις, μιά οικογένεια που ή
Μοίρα σκληρά κατάτρεξε. "Ο θάνατος γυρνούσε
άκατοίχητα ζωμάτια έλευθερος.

Τά κρεββάτια μέ τά στρώματα σάν κάποιον να
προσμένανε από ταξίδι. Τά κάδρα στός τοίχους,
οι εικονικές εικόνες μέ τό σιωπηλό χαμόγελο στό
χείλη, σάν κάποιον θλίψη τής ψυχής να έκφράζανε
που δέ βλέπανε του σπιτιού τους ανθρώπους, τους
θαυμαστάς τους, έγκαταλειμμένες τόρα έχει οι ελ-
κόνες γιομάτες σόνη, στού χρόνου τά δόντια, μέ τά
παρθυρόφυλλα κατάκλειστα μέσ τό σκοτάδι, χωρίς
να βλέπουνε ήλιου άχτίνες. Οι καρέκλες στην ίδια
θέση, άκίνητες, ή νυφτήρα, μέ τήν κανάτα άκίνητη
πάντα, οι κουρτίνες κρεμασμένες, ξεδιπλωμένες, σάν
πανιά πένθημα, μαύρα, κρύβανε και μέσα τής χαράς
τό πρόσμω και προσθέτανε σκοτάδι, μη άφρίνοντας
να γλυστρίσει μέσα άπ' τις κλειστές γυλιές τό
γελαστό φώς τής μέρας που φαινόντανε σ' όριζόντιες
παράλληλες γραμές. Δυό βάζα χρωματιστά, που
είχανε χωνιού σχήμα, άπάνω στό τραπέζι βιστού-
σανε κάτι ξερά, κίτρινασκμένα λουλούδια, που ό θά-
νατος λές μέ τά δάχτυλά του έχει τά έβαλε να δι-
νουν τήν εικόνα μιάς ζωής, που έξεφύλλισε ή που
μαράθηκε. Τό χαλί κάτω σκονισμένο μέ χωρίς πα-
τησιές και λάσπες άπ' τό δρόμο. Πόσο καιρό είχε
να πατηθεί. Τά σκορπινάκια μέ τά ψηλά τακουνά-
κια που λαφρού τά πατούσανε σά να τό χαιδεύανε,
δέ φαινόντανε πιά. Τά ηηδήματα, τά τρεξίματα, τά
γέλια, οι θυμοί, τίποτα... τίποτα... 'Ησυχία έκκλη-
σιάς που δέν άντίζει τό πορτάκι ποτέ, ήσυχία κελ-
λιού μοναστηρίου που πέθανε ό μοναχός και σφάλισε
ώσοπο να βρεθεί ό άντικαταστάτης του. "Ενα μυσ-
τήριον περνούσε που άφνειε παγωνιά. Κάτι θά γί-
νυκε και μέσα που τό φώς τής μέρας δέ τό ήξερε.

"Ενα μυστικό που τό κλειούσανε καλλά-γερά τά δρι-
μυτικά σραλισμένα παράθυρα, οι πόρτες τών δω-
ματιών οι κλειδωμένες. Σφύριζε ό άγέρας άπ' έξω,
τριγύρα, άπάνω και μέσα στό σκοτεινά δένετρα, κι'
αυτά, καθώς άνασσεύανε τάχα να ζέρανε τό μυστι-
κό που έκρυφτε ένα τέλος άσχημο.

"Απάνω σέ δυό χρόνια να πεθάνουσε δυό άγόρια
κ' ύστερα οι γονείς τους, ό Φανάκας κ' ή γυναίκα
του; Ν' άρρωστήσουνε και να πεθάνουνε τόσα εύ-
κολα;

Μιά ευτυχία πλούσια που έλαμπε σέ διαμάντια
να δώσει τόσο γλήγωρα και φτωχά;...

Πολλές φορές ό γερο-Νάσος ό θυρωρός και τόρα
έπιστάτης και φύλακας του σπιτιού του Φανάκα,

έμπιστος άνθρωπος, έντας συζητούσε μέ κανένα πε-
ραστικό χωρικό που τούπιανε τήν κουβέντα, έλεγε
περίλυπα.

"Δέν έπαυρνε ό Θεός κ' έμένα;»
Και διηγόντανε τόσα άνέκδοτα του καλού νοικο-
κύρη. Πώς κατόρθωσε να φτιάξει στό ξένα περιου-
σία. "Ενα παιδί που έμεινε στός πέντε δρόμους
πάφτωρο. Και του έφερε ή Τύχη, άπ' όπάλληλος
μικρός και άσημος στην άρχή να φτάσει να γίνει έφο-
πλιστής.

"Ο Φανάκας είχε κάποιους συγγενείς μακρινούς
στό ξένα κι' αυτοί διαφιλονικούσανε μαζί μέ τήν
άλλη περιουσία του και αύτήν τήν έξοχική βίλλα.
Είχε μπερδεύσει ή ύπόθεσις στό δικαστήρια. Γι'
αυτό πέρασε καιρός χωρίς να φανεί άκόμα ό και-
νούργιος ιδιοκτήτης. Κ' έτσι έμεινε φύλακας και νοι-
κοκύριος μαζί ό γερο Νάσος, έχει στην έρημιά.

Είχε γίνει άπ' τις πολλές συγκινήσεις, που τό
παρελθόν του έδινε, σκληρός και ψυχραιμος. Συνεί-
θισε τή μοναξιά, τό πένθος και τό μοιρολί, τις νό-
χτες μέ άστραποβρόντα, του θυμωμένου άγέρα, που
κατέβαινε άπ' τό άντικρυνόν βουνό, και έμπαινε στόν
πυκνόδεντρο κήπο μέ τόσα κυπαρίσσια, όσα έχει
ένα νεκροταφείο χωριού. "Ο φόβος τής έρημιάς ελ-
χε γίνει φίλος του γέροντα. Σ' όποιοδήποτε νεκρο-
ταφείο, μπορούσε να μπει νύχτα, να περπατήσσει,
όπως ένας άλλος περπατάει τήν ήμέρα στην πόλη
άνυποπτα. Τό μάτι του ήτανε τό ίδιο μάτι του φώ-
βου. Κ' ή σκιά του τό φάντασμα που πλανιέται σέ
τέτοια σπίατα υπραλιστά, έρημικά, που θανάτοι γινή-
κανε. "Η φωνή του στραγγίζε, όπως θά μιλούσε ένα
στοιχειό να δείξει τήν δύναμή του' στην τρεμούλα
που χαρίζει.

Αυτό τό βράδυ, ξεχωριστά ό ουρανός μαύριζε και
τά σύννεφα φαινόνταν που όλο κατεβαίνουνε άπ' τά
ψηλά στρώματα και χαμιλωύανε ζητώντας να ξα-
ποστάσουνε στής γής έχει τριγύρω. Ψιχάλιζε άπό
νωρίς, μέ ό φωνακλάς άγέρας κυνηγούσε τή βροχή
κι' έρχόταν στιγμές που νικούσε ή βροχή και έπετρε
ραγδαία μέ χαλάζι κ' ύστερα που νικούσε ό άγέρας
και μούγκριζε σάν φωνές άπ'ό λυκόσε που κοποδια-
στά τρέχουνε...

Ποτέ άλλη βραδεία δέ θυμότανε ό γερο Νάσος
να έχει ή φύση τόσο πολύ θυμώσει. Και όγγυε στό
παράθυρο τής πόρς τήν δξώπορτα κωμαρούλας του,
που μιά λάμπα πετρελαίου θημυποφάταγε, να δει,
ν' άκούσει...

Κ' είδε τή νερατζιά πύο πέρα ναχει κουνηθή
άπ' τή θέση της, γερμένη άπ' τή μιά πλευριά.
Και τό φύκο μέ τή γλάστρα σπασμένη,σφιασμένο
κάτω άπ' τό παράθυρό του.

"Εκανε τό σταυρό του.

"Ο Θεός άς φυλάξει τό σπίτι» μουρμούρισε.

Γιατί κι' αυτό σέ στιγμές κουνιότανε άπ' τά θε-
μέλια.

"Ενας χτύπος στό βάθος άκούγότατε. Μιά στην
άρχή δέν έβαλε ύποψία, πός ό χτύπος αυτός έβγαί-

νε μέσ' απ' αυτά σπύτι. Ήτανε ελα κλειστά. "Οπως κάθε βράδυ.

Μά... δυνάμωσε. Κι' άκουγότανε με διαλειμάτα ο χτύπος.

Κάμπιζε τὸ τοιμπούκι του καθισμένος στὸν καναπέ. Μὲ κάποια ἀνησυχία. "Άλλες φορές τέτοια ὄρα τὸν εἶχε πάρει ὁ ὕπνος. "Απόψε δὲν εἶχε διάθεση καθόλου νὰ πλαγιάσῃ.

Ὁ νεὺς του γύριζε μὲ ταραχή. Σὰ χάρτινο βαποράκι σὲ λίμνη πού τὸ στριφογυρίζει ὁ ἀέρας δὼ καὶ κεί.

Ὁ Φονάκας πέρασε, καὶ χαϊρετήθηκε, μιλήσανε, ἢ ἄσπρη, ψηλάσωμη, γυναίκα, του, ὕστερα τὰ δυὸ ἀγοράκια του, μὲ τίς ἐθνεγενεῖς μορφές, τίς ἀθάς, σὰν ἀγγελουδάκια, τρέξανε, τοῦ χαϊδέψανε τοὺς ὤμους, τὰ πῆρε στὰ γόνατά του, τοὺς εἶπε ἱστορίες ἀσπτεῖς, γελᾶσανε ξεκορδιστικά. Τὰ ἔβλεπε καὶ χαϊρότανε, τὴν καμάρωνε. Τὰς χαϊδεῖε τὰ μεταξωτὰ μαλλάκια. Τὰ θελοῦδενια μαγουλάκια. Κι' ἔλο πηδοῦσανε, ἀνήσυχια, γελαστὰ, χαριτωμένα. τ' ἀθάα πλσματάκια.

"Εχάιδεψε τὸ μέτωπό του. "Ένας δυνατὸς πόνος τοῦ ἔσφιξε τὸ μυαλό, τοῦ ἔσεισε τὸ κεφάλι. Πῆδηξε ἀπ' τὸν καναπέ. Πέταξε τὸ τοιμπούκι του ἀναμένο σὲ πάτωμα. Τὰ μαλλιά του σηκωθήκανε. Ὁρθάναίξε τὰ γεροντικά μάτια, πού λάμπη νεανικὴ πῆρανε ἀμέσως. Τοῦ φάνηκε πὺς γίνηκε παιδί, παλληκάρι.

Ὁ χτύπος ἀκουγότανε σὲ θάθος... "Άστραπὲς κόκκινες, ματωμένες φωτίζανε τὸν κῆπο κ' ὕστερα βροντῆς κιλοῦσανε σὰ οὐράνια μὲ κρότο τρομακτικὸ, τρεμουλιστὸ, σὰ ν' ἀναδύονταν φύλλα ἀπὸ λαμαρίνες.

Πῆρε τὴν λάμπα σὲ χέρι. "Ανοίξε τὴν πόρτα. Βγήκε σὲ δῆδρομο. Καὶ προχώρησε πρὸς τὸ μέρος τοῦ χτύπου. μὲ θάρρος κ' ἀπέφραση.

"Ἡ πόρτα τῆς κάμαρας τοῦ Φονάκα εἶχε ξεκλειδωθῆ κ' ὁ ἀνεμος τὴν ἔκλεινε δυνατὰ καὶ τὴν ἀνοίγε.

Ὁ γέροντας ἔτρεξε νὰ τὴν σφαλίσῃ. Καὶ μπῆκε στὴν κάμαρα νὰ δεῖ μὲ τὸ φῶς μὴ τοχὲν ἔπεσε κάτω τίποτα κ' ἔσπασε.

«—Στάσου γέρο, τὴ ζητάς ἐδῶ στὴν κάμαράμου; "Εγὼ ἀνοίξα τὴν πόρτα κ' ἐγὼ θὰ τὴ σφαλίσω, β-ταν θέλω. Δὲν ἔρχω ἐγὼ τὴν κάμαρά μου αἶ;»

Εἶδε ἄνθρωπο, μὲ μιὰ μπέρτα τυλιγένο, μὲ μούτρα ἀπαίσια, μ' ἓνα σαγόνι σουζλερό.

Ταράχτηκε. Ζήτησε νὰ ὀρμίσει κατὰ πᾶν του "Ἀνθρώπος ξένος μέσα, κακός, βέβαια, ζητώντας ἴσως νὰ κλῆψει... Μά... μὲ τέτοια κακοκαίρια; ... "Ἐσφιξε τὰ δάχτυλά του. Δάγκασε τὰ χεῖλια του. Φύσηξε ἀπ' τὰ ρουθόλια... Ἀπ' ὄργῃ, τὰ μάτια του.

- Παιὶς εἶσαι καὶ τί θέλεις;
- Ἐδῶ πέρα εἰσουαῖζω.
- Φύγε λοιπὸν τώρα γρήγορα!
- Ἀπὸ ποῦ, κύρ μυαλωμένε;

Καὶ γέλασε καὶ φανήκανε ἄσπρα, μυτερά τὰ δόντια του.

Τὰ πόδια του γέρο-Νάσου γίνηκανε καλάμια καὶ τρέμανε. Τὰ μάτια του θαμπώσανε. Αὐτὸς πού δὲ φοβότανε τίποτα... τίποτα... Καὶ τώρα νὰ τρέμει;

Τὸ χέρι του πού κράταε τὴν λάμπα δὲν κρατοῦσε πιά ἄλλη δύναμη, κ' ἔπεσε κάτω ἢ λάμπα, καὶ γίνηκε θρούφαλα.

Γελούσε ὁ ἀγνωστος τῆς νύχτας ἐπισκέφτης μὲ δρεψῆ

— Βλέπεις λοιπὸν... Νά, κακομίρη, ποῖα νὲ ἢ ὀρμή σου... Σ' ἄφνω νὰ δεῖς μόνος σου τὰ... χάλια σου!

Πάλι ἔπιασε τὸ μέτωπό του... Ὁ πόνος μαλάκωσε. Ὁ οἰσμός σταμάτησε. Ἄχαισε νὰ σун-έρχεται. Πῆρε ἀπὸ χᾶμου τὸ τοιμπούκι του.

"Ὡς ἢ τρικυμια ξεκολλουδοῦσε.

Κι' ἄλλα δέντρα εἶχανε πλευρίσει. Ὁλος ὁ κῆπος γύμισε νερά. Καὶ τὰ δέντρα ὑψώνονταν σὰν ἀπὸ λίμνη.

Εἶτανε μεσάνυχτα περυσμένα.

Ὁ γέρο Νάσος κοιμήτανε βαθειά.

Οἱ βροχοὲς πέφτανε σιμά, λὲς κ' εἶχανε ἀπὸ πάνω, ψηλά, βάλει σὲ σημάδι τὴ θύλλα νὰ τὴν πενύχουνε.

Τὸ πρωὶ πιά σταμάτησε ἢ θύελλα. Οὔτε βροχή, οὔτε ἀέρας, ἤσυχια ἐσάλευε ἔλοιθε.

Κανένα σῆγνερο δὲ λέρωνε τὸ γαλάζιο χρῶμα τ' οὐρανοῦ.

Ὁ καημένος γέρο Νάσος. Ἀπὸ κείνο τὸ πρωὶ, πού ἢ γαλήνη διαδέχτηκε μὲ τέτοια τρικυμιά, δὲν εἶχε ἀνοίξει ἄλλη φορὰ τὰ μάτια του.

Στὴν καμαρούλα του βαθειά, ἤρεμα, σὰ νεκρὸς σὲ φέρετρο.

* * *

Περάσανε δυὸ χρόνια. "Ἐν' ἀμάξι σταμάτησε στὴ σιδερένια πόρτα τῆς θύλας.

Χτυπήσανο μιὰ δυὸ πέντε φορές, μὰ τίποτα, κανεὶς δὲν ἀκούστηκε.

Εἶτανε ὁ κληρονόμος!

"Αναγκαστήκανε νὰ σπάσουνε τὴν κλειδαριά, νὰ μποῦνε στὸν κῆπο. Κ' ὕστερα τὸ ἴδιο γίνηκε μὲ τὴ δεύτερη πόρτα. Καὶ περάσανε μέσα πρῶτα ἀμέσως, ἀνοίξανε τὴν καμαρούλα τοῦ φύλακα, μὲ σπάσιμο ἄγριο.

Κάτω ἀπ' τὸ πάπλωμα τοῦ κρεββατιοῦ πύε πέρα, καθὼς τὸ σηκώσανε, εἶδανε, βρήκανε μ' ἐκπληξη ἓνα σκελετὸ ἀνθρώπινο.

Οἱ κακοὶ κληρονόμοι, ἤθανε νὰ ζυπνήσουνε, νὰ χαλάσουνε μιὰν ἡσυχία ἐνὸς τάφου, νὰ σπάσουνε τὴν πόρτα, νὰ βάλουνε χέρι σὲ σκελετὸ, νὰ τὸν διαλύσουνε ἀ' τὴν γραμμὴ τὴν κανονικὴ πού εἶχανε πάρειλουν στὴ σειρά τὰ κόκκαλο, τὴν γραμμὴ τοῦ κοιμημένου.

Νὰ ἀνησυχῆσουνε, νὰ λερῶσουνε, νὰ βρωμῆσου. νὲ ἓνα σπιτάκι τόσο ἀθόρυβο κ' εἰρηγικό.

ΚΑΤΟΠΙΝΕΣ ΜΕΡΕΣ

Ὁ γάμος τους ἦτανε ἓνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἐκείνους ἀτυχοῦς γάμους, πού τελειώνουνε πάντα στὸν πρόφορο χωρισμό, Συμφέρον ἀπ' τὸν πρόχειρο ἐπιθυμῶσαμὸ μὲς ὀργῆς, πού ἐξαιθλῶνεν ὀλο γύρω τῆς σῆς ὀργῆς, ἀνεροπλάνετας μὲ πάθος κάποια βράδια, πού ἀργοπορημένοι γύριζαν ἀπ' τὸ συνηθισμένο τους περιπάτο, στὴ μακρὰ γραμμὴ τὸν καταρσισῶν, κοντὰ σ' ἓνα ἐρειπωμένο σπίτι, στὴν ἀρχὴ τῆς πόλης—κλειστήκαν ἀφοῦ παντρεύτηκαν σὲ τρεῖς στενόμακρες κῆμαρες μιὰς πολυθρόνης βρομερῆς γενοιάς. Στὶς πρώτες μέρες οἱ κῆμαρες αὐτὲς πλημμυρίζανε ἀπὸ σέξδια καὶ θναία.

Ἦταν ἀκόμα ὅτι εἶχαν ἀπομείνει ἀπὸ τὸ πρῶτὰ τους ἔρωτικά ἀνεροπλάνεματα, μαζί μὲ μιαν ἀνησυχία, πού γεννιόταν ταυτόχρονα καὶ στὸς δυὸ τους γιὰ τὶς κατοπινὲς μέρες.

Ἡ αὐτὴ πού κάθονταν γυμνὴ καθήμενὰ ἀπὸ στριγγιάρικες φωνῆς τὸν μακρὸν παιδιῶν. Ἡ εἰκόνα τῆς χαμηλῆς ζωῆς πού φέρανε στὴν προστυχία στὴν ἀποχτήνοση, ξεσκεπάζανε ὀλοένα καὶ περισσότερο μαρτυρῶσά τους, ἀπὸ τὰ γύρω σπῆτια. Καὶ ἢ Ρόζα θασοῦσε τὸ κόσμο αὐτὸ στὴ πρόσβην γρίλια νὰ κινεῖται μὲ τὴν κωποσηνηριὰ του, μέσα στὴν κακομοιριά, σὶ νὰ ἦταν πλασιμένος γι' αὐτὴν—κ' ἀναρωτιόταν ἂν μποροῦσε ποτε νὰ φθάσει ὡς ἐκεῖ, νὰ γάσει τίς μικροχόρες πού γύμζαν ἀπὸ ὀραῖες ἔννοιες τῆ ζωῆς τῆς.

"Ένα πρῶτὸ ξεβγαίνοντας τὸν ἀνδρα τῆς μὲ τὸ συνηθισμένο τῆς γέλοιο τοῦ εἶπεν ἀπερίμεντα:

— Πῶς θὰ περάσωμε τοὺς μῆνες τοῦ καλοκαιριοῦ ἐδῶ μέσα.

Τὸ πρόσωπό τῆς ἔγινε σκεπῶσπὸ σὰ νὰ ζῆρσσε κάποια σέξνη. Ὁ ἀνδρας τῆς τὴν κοιτάξε μὲ τὴν ἥσυχη καὶ ἔξυτηνη ἐκείνη ματιά, πού εἰδειχνεν ὅτι ἢ ἀσυχία αὐτὴ εἶχε γεννηθεῖ σ' οὐτὸν πρῶτα. "Ἐπειτα βάζοντας τὸ χέρι του στὸν ὄμο τῆς εἶπε:

— Εἶναι χωρίς ἀκόμα γιὰ μιὰ τέτοια ἀνησυχία. Λὲ φαίνεσαι παιδί Ρόζα. Μπορὸ νὰ πῶ ὅτι σκεπῆκαμε αὐτὸ πού ἀπορασίσαμε παρὰ τὴ θέληση τοῦ σπιτιοῦ σου. Γι' αὐτὸ δὲν πῶσαι νὰ σ' ἐνοχλοῦνε ὀ' αὐτά.

"Ἡ Ρόζα δὲ φάνηκε νὰ εὐχαριστήθηκε ἀπὸ τὴν ἀπάντησιν αὐτῆ. Τὸ πρόσωπό τῆς ἦταν κατωκυριασμένο ἀκόμα ἀπὸ τὸν ὕπνο κ' ἀνεπαίσθητα γλομοῦ. "Ἐμεινε γιὰ μιὰ στιγμὴ, ἐνῶ τὰ μάτια τῆς κοιτάζαν πέρα, μὴ ἔβροντας τί νὰ προσθέσει. "Ἐπειτα προσπάθησε νὰ κοιταξέται.

—Θὰ εἶμαι ἡσυχος, ἄμα βλέπω ὅτι κοιτάζεις μὲ θάρρος τὴ θέσιν μας, τῆς ἐναντιέταιν ἐκείνος.

Βγαίνοντας ἀπὸ τὸ σπίτι του ὁ ἀνδρας τῆς συλλογίζονταν ὅτι πρὶν παντρευτοῖν γυροῦσαν τόσο καλά, κ' ἐνοιωθεν ὁ ἄνας τὸν ἄλλον ἀπὸ μιὰ φράση ἢ μιὰ διαφορομένη λέξη. Τώρα γινόταν καὶ πᾶν ἄλλο μεταίτημα αὐτοῦ. Γιὰ θυμῆσου τίς πρώτες μέρες μας. Οἱ κῆμαρες τοῦσες στὴ βοιωμογενεῖα αὐτὴ μὰς φανήκανε σοσπὸ μέγισμο. Τώρα καταλαβαίνουμε ὅτι μὰς πνύοντε.

«—Εἶσαι κακός. Ἄλλοθιμο ἔπρεπε νὰ ἔξω Θεὸ μου κᾶτι μούλεγε πὺς δὲν ἔπρεπε ποτε νὰ ἔγω ἄμπιστοσύνη σὲ σένα, τοῦ ἀπάντησε μὲ δάφρα ἢ Ρόζα.

—Πῶσο γίνεσαι παιδί, Ρόζα. Ἄλλὰ τότε λοιπὸν μένε.»

Πέρασαν ἔτσι ἓνα χρόνο. Στὸ μεταξὺ δὲν ἀπόχτη-

σαν κανένα παιδί. Ὁ ἀνδρας τῆς Ρόζας βρίσκονταν χωρίς δουλειά.

"Ἐτρωγαν ὅτι τοὺς εἶχεν ἀπομείνει, ἐνῶ νοιούθανε γύρω τους νὰ πλανιέται ἓνα θλιβερὸ μῆνυμα γιὰ τὶς κατοπινὲς μέρες. Κρατοῦσανε μὲ κόπο τὸν ἑαυτοῦ τους κ' ὄρες τους ἦσαν βουβὲς καὶ μονότονες, ὡς ὅτου ἓνα πρῶτὸ τελείωσε κ' ἢ τελευταία πεντάρα πέρνοντας μαζί τῆς καὶ κάποιοι ἑλλῆδες καινούργιας δουλειᾶς.

Βαρύθημα τότε ἢ Ρόζα ἐναντιῆμένη ἀπὸ τὴν ἀτυπία τὸν τελευταῖον μερῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἑλλειψη ταχαῖης τροφῆς, τυλιγότανε τὸ μικρὸ κεφάλι τῆς, πού τῆς σέσπαζε λὲξὰ τὸ κεφάλι, μὲ μιὰν ὄσπηρη γάφα, ἤθεθε σὲ ταιριά τῆς σῆτια. Ἐκεῖ ἔσπασσαν ὀλοι τους ἀπὸ τὸν πατέρα τῆς ὡς τὴν περὶ μικρῆ τῆς ἀδερφή γιὰ τὸν ἄτυχο γάμο τῆς. Ἡ Ρόζα κρατοῦσε τὰ δάφρα μὲ στενοχώρια, μὰ δταν πληγώθηεν ἢ ὑπερηφάνεια τῆς — ὑπερηφάνεια ἐνὸς κοριτσιοῦ. πού ἀκολούθησε ἐκείνον πού εἶχε ἀγαθήσει, ἔφωρε γι' ἀκούοντας τὸν πατέρα τῆς πού φώναζε ὅτι τὸ πατεριὰ τῆς σῆτια ἦταν πάντα γι' αὐτὴν ἀνοιχτό.

Καὶ μόνο τὴ νύχτα στριφογυρίζοντα μὲ ἀγωνία σὲ κρεβάτι τῆς, θυμῆθηκε τὰ λόγια αὐτά.

Ἀκόμα θυμῆθηκε ὅτι μόλις εἶχε ἀνοῦσει στὴν ἀρχὴ ὁ πατέρας τῆς τὸ γάμον αὐτόν, ἐναντιώθηκε γιὰ δὲν εἶχε καμιά ὑπόληψη σὲ ἐπάγγελμα τοῦ ἀνδρός τῆς — ἐπάγγελμα δημοσίας θέσης.

Μὰ ἢ ἑλιπία καινούργιας δουλειᾶς γιὰ τὸν ἀνδρα τῆς καὶ τοῦ ἔρχομοῦ εὐτυχομένων μερῶν, σάλεψε, μέσα στὴ κορασιμένη σέξνη τῆς καὶ τῆς ἔδειλε τὰ βρωμῆμένα ἀπὸ τὰ δάφρα ματόκαλά τῆς.

"Ἡ δυστυχία θρονιάστηκε τώρα στὶς στενόμακρες κῆμαρες. Οἱ πρῶτῆνες γρίλιες ἔμειναν κλειστὲς καθὼς τὶς προπολοῦσαν ὀλημερῶς ὁ καλοκαιριανὸς ἤλιος.

—Ἄλλὰ τί συλλογίζονταν λοιπὸν, δταν μ' ἀκολουθοῦσε; ἀναγκάστηκε νὰ τῆς πῆ, ἓνα πρῶτὸ ὁ ἀνδρας τῆς ὕστερα ἀπὸ μιὰ ἔβρομῶδα ἄκαρτης ἐνέργειας γιὰ καινούργια δουλειά.

—Συλλογίζομαι ὅτι σὰν ἀνδρας δὲ θ' ἄφηνες ποτε στὴ δυστυχία μιὰ γυναίκα πού θηραίστηκε γιὰ σένα. τοῦ ἀπάντησε μὲ μισοκαμένη φωνὴ ἢ Ρόζα.

Ὁ ἀνδρας τῆς τὴν ἐκοίταξε προσεχτικά. Φοροῦσε μιὰ λιγδομένη ὄψημα, ἦταν ἀγέννηστη, τὰ μάτια τῆς κλαμένα καὶ τὰ γυμὰ τῆς πόδια μέσα σὲ σχισμένα παπούτσια.

—Τότε μποροῖς νὰ γυρίσης σὲ σπίτι σου, ἀφοῦ εἶσαι ἀνάξια νὰ ὑποφέρεις μαζί μου. Πιστεῖω πὺς ὁ πατέρας σου τὸ πρότεινε.

—Καὶ γομῆεις ὅτι θὰ εἶχα τὸ θάρρος νὰ τὸ κᾶνω; Λὲ συλλογίζεσαι τὸν κόσμο;

—Ὅπως δὲν συλλογίζακες τὸν κόσμο ὅταν μὲ ἠκολούθησε—γιατὶ ἀκολούθησε ἓναν ἀνδρα κατώτερο στὴν κοινωνικὴ θέσιν— ἔτσι καὶ τώρα πέρνοντε παράδειγμα κ' ἄλλες. Εἶνε ὄρατο μὲ τὴν ἀλήθεια τὸ ξεπόνημα αὐτοῦ. Γιὰ θυμῆσου τίς πρώτες μέρες μας. Οἱ κῆμαρες τοῦσες στὴ βοιωμογενεῖα αὐτὴ μὰς φανήκανε σοσπὸ μέγισμο. Τώρα καταλαβαίνουμε ὅτι μὰς πνύοντε.

«—Εἶσαι κακός. Ἄλλοθιμο ἔπρεπε νὰ ἔξω Θεὸ μου κᾶτι μούλεγε πὺς δὲν ἔπρεπε ποτε νὰ ἔγω ἄμπιστοσύνη σὲ σένα, τοῦ ἀπάντησε μὲ δάφρα ἢ Ρόζα.

—Πῶσο γίνεσαι παιδί, Ρόζα. Ἄλλὰ τότε λοιπὸν μένε.»

Καὶ πῆγε κοντὰ τῆς

Καθώς έσυρε τὸ πόδι τῆς ἔπεσε τὸ σχισμένο παπούτσι μὲ κρότο στὸ πάτωμα.

Ἀκούστηκε ὁ ξερὸς του ἤχος κ' ὕστερα πάλι ἡ ἴδια ἡσυχία. Ὁ ἄντρας τῆς στεκόταν πάνω της.

—Μεῖνε λοιπόν, ξαναεἶπε καὶ τῆς χάιδεψε τὰ μαλλιά.

—Δὲ θές νὰ ἐργαστεῖς... ναι, δὲ θές... ἔπεσε πάνω του κρῖνοντας τὸ πρόσωπο στὴν ἀγκαλιά του.

—Ἀλλὰ Ρόζα, τί κάθουσαι καὶ λές. Εἶσαι παιδί μὰ τὴν ἀλήθεια. Κάνε ὑπομονή, θεέ μου, δυὸ-τρεις μέρους ἀκόμα, ὥσως γίνεαι κάτι.

—Καὶ τότε πινάχτηκαν ἀξάφανα ἡ Ρόζα σὰ νὰ περιμένε μὲ χαρούμενη ἀγωνία τὰ λόγια ἀπ' τὸ στόμα του

—Τότε θὰ εἴμαστε ὅπως πρῶτα' πρόφερον ὁ ἄντρας τῆς μὲ φωνὴ γιομάτη ὑπόσχεσης.

Ναὶ μετορούμε νὰ βοῦμε ἕνα σπίτι πειὸ ἥσυχο.

Ἐνας βαθὺς στεναγμὸς βῆχαν ἀπ' τὰ στήθεα τῆς ἔπειτα σήκωσε τὸ χέρι τῆς καὶ ἀφούγγισε τὰ δάκρυα. Αὐτὸς στεκόταν ὄρθιος κοντὰ τῆς.

Οἱ μέρες πόνερασαν ὅμοια δυστυχισμένες. ἀπὸ τὴ ζωὴ τους δὲν εἶχαν ἀλλάξει τίποτα, ὅλοένα μισογινόταν πειὸ τραχιά καὶ ἀνυπόφορη ὡς ὅπου κάποιου βραδῦ ὁ ἄντρας τῆς γριζόνιας στὸ σπίτι βῆκε τις στενόμακρες κίτρινες ἀδειες. Ἀπὸ τὸ κλείσιμο εἶχαν μὰ περιέργη μυροδιά, ἦταν ἀσπίρηστες καὶ δῶ κ' εἶαι φαινόταντα τὰ τελευταῖα γνάμια μιάς χαράς, πού δὲ θὰ ξαναγύριζε πειὰ.

Ὁ Πέτρος ἀφοῦ γύρισε κάμπιστην ὄρα ἀφρηγμένος, ἔπειτα ἐβῆσε τὸ φῶς, κλείδωσε καὶ ξαναβῆκε

Ἐκεῖνὴ τὴ νύκτα ἔμεινε καὶ τίς πρῶτες ὥρες τοῦ προοῖοῦ ὄξω, ἔπειτα ἤρθε καὶ χτυπήσε τὴν κλειστὴ πόρτα ἐνὸς ξενοδοχείου, μὴ χάνοντας τίποτα ἀπὸ τὴν ἐπίσημη αὐστηρὴ θεωρίαν του πού τὴν κρατοῦσε πάντα μὲ πόνα.

Α. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ

1919

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΨΑΜΠΕΛΗΣ

PAUL DROUOT

ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

Τὴ μνήμη σου ἀπ' τὸ θάνατο ἀν θέλεις νὰ λυγρώσης ἀκούθαιμα· καὶ εἰς αὐτὸ τὸ βράχο, μισμῆτος ἀπὸ τὰ πλῆθη, κούταξε κατὰ τὴν ἀκαρφαλωσθῆς· καὶ τὸ ἔλατο τῆς μόνιας θὰ εἶσαι ἐμπνευσμένος.

Καὶ αἰὶν ἀκούσης τῆς βραδιάς κατὰ τοὺς ἤχους ὄλων ἀπὸ παυνοὺς νύχτωνται, ξυπνῶντος ἀπ' τὰ καλὰτα τὰ οὐράνια, πού ἔχουνε ἀσπρουν· ἡ μαῖμος ἑθλοῦς, ἔμμενοῦ ἀπὸ τὸ Ἄλειρο μὲ τῆς ψυχῆς τὰ μάτια.

Τὸ κύμα τῶρα ἄκουσε πού ἔρχετ' ἀπὸ πῆνα παίζοντας, καὶ μὰ τὴν ὄμη τὸ δίσκαλος θὰ σοῦ γίνη· κούταξε πὸς ἀπλόωνται, πὸς σκίτζε σκίτζε στὸν ἄερα. Ἐμπνεύσου ἀπὸ τὸ φῶμα... τὸ ἔργο σου εἶπε γίνεαι!

(Μετάφραση)

ΣΠΥΡΟΣ ΑΝΝΙΝΟΣ

ΔΗΛΩΣΙΣ

Ἡ συνέχεια τῆς «Ἐπτανησίας» τῆς δος Γιαννοπούλλου ἀναβάλλεται διὰ τὸ προσεχὲς φύλλον.

Ἡ «Ἑλλην. Ἐπιθεώρησις» ἔπωσ συνήθως θὰ ἐκδώσῃ τὸ φύλλον τοῦ Ἀγούστου εἰς ἕνα τεῦχος μετὰ τοῦ Σεπτεμβρίου.

ΑΡΝΑΥΤ

ΤΟ ΦΥΛΛΟ

Ἄπ' τὸ κλωνάρι σου σπασμένο, φτωχὸ φυλλάκι ξεραμμένο, πὸς πᾶς; — Ἄδρω. Στὴν ὁρμὴ τῆς τὸ δέντρο ἢ μπόρα ἐρριξε χάμου πού ἦταν τὸ μόνο στήριγμά μου· καὶ μὲ τὴν ἄστατη πνοὴ τῆς ἀπ' τὴ μοιραῖαν ἐκεῖνὴ ὥρα, ἢ αἰσὰ ἢ ἑβραῖα, ὡς τώρα στὸν λόγγο ἀπ' τὸν ἀγρὸ μὲ σέρνει, στὸ δάσος, στὸ βουνὸ μὲ φέρνει. Τοῦ ἀνέμου ἀκολουθῶ τὸ δρόμο μὲ δίχως κάκια, μῆτε τρέμο· ἐκεῖ πού πάει τὸ κάθε πρᾶμμα, μὲ τῆς ροδιάς τὸ φύλλο ἀντάμια καὶ μὲ τῆς δάφνης τὸ κλωνάρι.

(Μετάφραση)

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΨΑΜΠΕΛΗΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ
ΙΩΝΟΣ ΔΡΑΓΟΥΜΗ
(Συνέχεια)

Σ' ἕνα ἀπόσπασμα τοῦ ἡμερολογίου τοῦ τελευταίου ἔτους τῆς ζωῆς του γράφει τὰ ἑξῆς, ὑπὸ τὸν τίτλον πρόβλημα:

«Νὰ συμβεδικασθῆ ὁ ἔθνικισμὸς, ὁ σοσιαλισμὸς καὶ ὁ ἀνατολισμὸς. Νὰ βρεθῆ ὁ ρυθμὸς του ὁ ἕναιος.

Ὅτι ὁ ἔθνικισμὸς, ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς, ὅτι ὁ ἀνατολισμὸς μὲ βιαννοποιεῖ καθέναν τους δλοκληρωτικά. τοὺς ἀισθάνομαι καὶ τοὺς τρεῖς καὶ τοὺς ξεπερνῶ».

Γιὰ ἕναν σύγχρονον Ἑλληνα δὲν εἴμπορεῖ νὰ ὑπάρξει σπουδαιότερο ἀπ' τὸ παραπάνω, πρόβλημα, ἀλλ' ὅτι καὶ νὰ τεθῆ πολὺ διαφορετικὰ ἀπ' ἐ, αὐτὸ ἔθετε στὸν ἑαυτὸν του ὁ Δραγούμης. Ὅτι Ἑλληνες, ὅτι σοσιαλισταί, ὅτι ἀνατολιταὶ μόνον μποροῦμε νάμαστε, ἀλλὰ καὶ τὰ τρία αὐτὰ μαζὶ καὶ κάτι παραπάνω, πού θὰ προκύψει ἀπ' τὸν συγκερασμὸ τῶν τριῶν αὐτῶν στοιχείων, καὶ πού θὰ διαφέρει κ' ἀπ' τὸ καθένα των χωριστὰ κ' ἀπ' τὸ σύνολο τους.

Τὸν ἔθνικισμὸ καὶ ἴδιως τὸν ἀνατολισμὸ τοῦ Δραγούμη θὰ τοὺς ἐξετάσουμε παρακάτω, ἐποὺ θὰ ἰδοῦμε καὶ τὸ πόσο θαυμαστὰ ἐξεχώριζε τὸν φραγκισμὸ, τὴ δουλικὴ δηλαδὴ καὶ ἐντελὴς ἐξωτερικὴ μίμηση τοῦ πολιτισμοῦ τῆς δύσεως, ἀπὸ τὴν ἑσκαμμένην ἐκ μέρους μας ἀφομοίωση, παντὸς ἐτι εἶναι ἀναγκαῖον ἢ ἄξιον ἀφομοιωθῆ «ἐκτὸς τοῦ σοσιαλισμοῦ» του, ὁ ἕποτος εἶταν ἰδιόρρυθμος. Πρὸς τὸ παρὲν θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ ὁ «σοσιαλισμὸς» του.

Γιὰ τὴν ἀρετὰ μεγάλην γιὰ ἕνα ἔθνικιστὴν ἀντὶ τοῦ Δραγούμη, μεταστρεφῆ του πρὸς τὸν σοσιαλισμὸ, χαρακτηριστικὰ εἶναι τ' ἀκόλουθα ἀποσπάσματα τῶν «ἀνεκδότων» του.

Στὸ ἡμερολόγιό πού κρατοῦσε στὸ Αἰάκιο τῆς Κορινθῆς, γράφει στίς 17 Μαρτίου 1919. «Συμφωνεῖ ἡ δειάθεσὴ μου μὲ τοὺς μπολσεβίκους· α') γιὰτὶ ἀποκρούουν τὴν ξενικὴν ἐπέμβαση στὸ τόπο μας (πρᾶγμα σπουδαιότατο γιὰ τὸν Δραγούμη ὁ ὅποιος τὸν Βενιζέλο τὸν ἀντιπαθούσε κυρίως διότι εἶχε προκαλέσει τὴν ξενικὴν στήν Ἑλλάδα ἐπέμπεσαν ἔπος καὶ γιὰ κάθε ἄλλοιους φιλελεύθερον ἀνθρώπο.) β') γιὰτὶ πολέμοῦν τὶς ἐμπερισταλιστικὰς κυβερνήσεις γ') γιὰτὶ προσπαθοῦν νὰ καλλιτερέψουν τὴν θέση τῶν Ρώσων γεωργῶν καὶ ἐργατῶν.

Καὶ παρακάτω, στίς 18 Μαρτίου γράφει: Τι εἶμαι; Ἐθνικιστὴς, κοινωνιστὴς; ἔλ' αὐτὰ. ἀλλὰ προπάντων ἀνθρώπος. Καὶ παίρνοντας αὐτοὺς κατόπιν ἀφορμὴ ἀπὸ ἕνα κομμάτι ἄρθρου τοῦ Anatole France δημοσιευμένου στήν «Humanité», ἐποὺ ὁ ἔνδοξος σοσιαλιστὴς συγγραφεὺς ὑποστηρίζει ἐτι «ἂν δὲν ἀγαπᾶ κανεὶς τὴν ἀνθρωπότητα δὲν μπορεῖ ν' ἀγαπήσῃ τὴν πατρίδα του, ἢ ὅποια εἶναι μέλος τῆς, πού δὲν μπορεῖ ν' ἀποκοπῆ χωρὶς νὰ αἰμοραγῆσῃ, νὰ ὑποφέρῃ καὶ νὰ παθῆνῃ» καὶ τὸ δ-

ΑΘΑΝΑΤΟΙ ΝΕΚΡΟΙ

Ἡ Δημοσιογραφικὴ Οἰκογένεια ἐπλήρωσε τὸν φόρον τοῦ αἵματος δι' ἑνὸς τῶν ἀγνοητέων μελῶν τῆς κατὰ τὰς τελευταίας Μικρασιατικὰς μάχας.

Παρὰ τὸ Τσιρβὶλ ἔπεσε μαχόμενος ὡς ἦρως τὴν 8 Ἰουλίου 1921 ὁ νεαρότατος δημοσιογραφὸς καὶ ἔφεδρος ὑπολοχαγὸς **ΙΩΑΝ. Δ. ΔΑΜΗΛΑΤΗΣ** ἐκ Καλαμῶν.

Ὁ ὄρατος μαχητὴς μὲ τὰ ἀγνὰ πατριωτικὰ αἰσθήματα ἐξεπλήρωσε τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκον θυσίας γιὰ τὴν εὐγενικὴν του ζωὴν εἰς τὸν βωμὸν τῶν μεγάλων ἰδεωδῶν τοῦ γένους μας.

Ἄιωνία ἡ μνήμη εἰς τοὺς ἡρώϊκους προμάχους τῆς ἀγωνιζομένης καὶ ἀνακτούσης τῆς πατρίδος μας.

ποῖον ὁ Δραγούμης ἀντικρούει ὑποστηρίζοντας τὸ ἀντίθετο, ἐτι δηλαδὴ «ὅποιος δὲν ἀγαπᾶ (καὶ δχι ἀγαπᾶ, μὰ νοιώθει sent et comprend) πρῶτα τὴν πατρίδα του, ἀρχίζοντας φυσικὰ ἀπ' τὸν ἑαυτὸ του, τὸ ἔθος του, τὴν κληρονομικότητά του, τὴν καταγωγὴν του, δὲν μπορεῖ νὰ ἀγαπᾶ ἀληθινὰ τὴν ἀνθρωπότητα», καὶ προσθέτει: «Ἀγαπῶντάρα πολὺ τὸν ἄνθρωπο γιὰ νὰ γίνω στενὸς σοσιαλιστὴς. Ὅλες οἱ τάξεις τῆς κοινωνίας πρέπει νὰ ζήσουν» (ἔλοι δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος πού ἀποτελοῦν σήμερα τίς ἄλλες τάξεις, γιὰτὶ ἐπὶ σοσιαλιστικοῦ καθεστώτος τάξεις δὲ θὰ ὑπάρχουν ἀφοῦ θὰ ἔχουν εξαφανισθεῖ οἱ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων οἰκονομικὲς διαφορὲς οἱ ὅποιες καὶ μόνον δημιουργοῦν καὶ καθορίζουν τίς τάξεις) «Ὅλες εἶναι κατὰ τὰς ἰσότητας, δχι μόνον οἱ ἐργάτες τῆς πολιτείας ἢ τῆς ἐξοχῆς. Αὐτοὶ εἶναι οἱ περισσοτέροι μὰ γιὰτὶ νὰ μὴ ζήσουν καὶ οἱ λιγώτεροι;» (λιγώτεροι δὲ θὰ ὑπάρχουν ἐπὶ σοσιαλιστικοῦ καθεστώτος, ἐλόκληρη ἢ ἐλόκληρες καθυρὰ ξεχωρισμένες ἔπος σήμερα τάξεις, καὶ δχι βέβαια λιγώτεροι μὲ τὴν σημασίαν τοῦ ἐλεγκτικότερου, ψυχικῶς ἢ πνευματικῶς, οἱ ὅποιοι πάντα θὰ ὑπάρχουν, καὶ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

Επιμελητεία Στρατού Γραφείον ΙΙ

Διακηρύττει ὅτι

Τὴν 3ην Αὐγούστου ἔ. ἔ. ἡμέραν Τρίτην ἐνεργηθήσεται ἐν τῷ ἄνω Γραφείῳ προφορικός μειοδοτικός διαγωνισμός διὰ τὴν προμήθειαν εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν 250,000 ὀκάδων τυροῦ κασσίερι ἢ κεφαλίσου.

Παράδοσις. Εἰς τὰς ἐν Πειραιεὶ ἢ ἐν Βόλῳ Στρατιωτικὰς ἀποθήκας

Τῶν ἔρων συμφωνιῶν δύναται νὰ λάβωσι γνῶσιν οἱ βουλλόμενοι προσερχόμενοι καθ' ἑκάστην 11 12—12 1)² εἰς τὸ ΙΙ Γραφεῖον Ἐπιμελητείας Ἐτρατοῦ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 17 Ἰουλίου 1921.

Ὁ Ὑπουργός
Ν. Γ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

Διακηρύττει ὅτι

Τὴν (5) πέμπτην Αὐγούστου ἡμέραν Πέμπτην καὶ ὥραν 11—12 π. μ. ἐνεργηθήσεται ἐν τοῖς γραφείοις τῆς Γ' Ὑποδιευθύνσεως τῆς Ἐπιμελητείας καὶ ἐνώπιον τῆς σχετικῆς Ἐπιτροπῆς προφορικός ἐπαναληπτικός μειοδοτικός διαγωνισμός διὰ τὴν προμήθειαν 100 φορητῶν αὐτοκινήτων 2—3 τόνων καινουργῶν ἢ τελείως ἀνακαινισθέντων. Παράδοσις ἐντὸς 15 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς συμβάσεως.

Οἱ λοιποὶ συμπληρωματικοὶ ἔροι συμφωνιῶν εἰσὶν κατατεθειμένοι ἐν τοῖς γραφείοις τῆς Γ' Ὑποδιευθύνσεως.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 29 Ἰουλίου 1921.

Ὁ Ὑπουργός
Ν. Γ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

Ἐπιμελητεία Στρατοῦ

Γραφείον ΙΓ'

ΠΡΟΚΗΡΥΣΣΕΙ

μειοδοτικὸν διαγωνισμὸν ἐνεργηθησάμενον ἐν τῷ ὡς ἄνω Γραφείῳ τὴν 3ην Αὐγούστου ἔ. ἔ. ἡμέραν Τρίτην καὶ ὥραν 10 π. μ. διὰ τὴν προμήθειαν 1500 ὀκάδων μωρίνου (σπάγγου) ἐκ καννάδεως καὶ 1,000,000 κομβίων ὀστεινῶν χιτωνίων καὶ 100,000 κομβίων ἑριῶν μικρῶν.

Ἀθήναις τῇ 29 Ἰουλίου 1921.

Ὁ Ὑπουργός
Γ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

Ἀνωτάτη Ἐπιτροπὴ ἔραρμογῆς τῶν Συνθηκῶν

Ἀνακινεῖ, ὅτι ἡ γενικὴ πρόθεσις πρὸς ὑποβολὴν αἰτήσεων εἰς τὸ ἐν Παρισίοις Μικτὸν Ἑλληνο-Βουλγαρικὸν Διαιτητικὸν Δικαστήριον λήγει τὴν 12) 25 Σεπτεμβρίου ἔ. ἔ. Δέον ἔθεν οἱ ἐνδιαφερόμενοι νὰ θεωρηθῶσι νὰ υποβάλωσι τὰς αἰτήσεις των ἐνα μὴ περὶ ἠθῶσαν ἐκπρόθεσμον.

Τὸ ἄνω Μικτὸν Δικαστήριον εἶνε ἀρμόδιον εἰς τὰς ἐπομένους κυρίως περιπτώσεις:

α) Διὰ τὰς πάσης φύσεως διαφορὰς ἐκ συμβολαίων συναφθέντων μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων ὑπηκόων πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τῆς μετὰ τῆς Βουλγαρίας Συνθήκης (ἄρθρον 188β Συνθήκης Νεῖγῶ)

β) Διὰ τὰς ἀποζημιώσεις Ἑλλήνων ὑπηκόων ἐκ ζημιῶν ἃς υπέστησαν εἰς τὰς ἐν Βουλγαρίᾳ περιουσίας των συνεπεὶ ἐπιτάξεων, μισογγυήσεων, ἀπαλλοτριώσεων κλπ. (ἄρθρον 177ε) ἰδεῖν ἐπίσης καὶ περιπτώσιν ἄρθρον 179.

γ) Δι' ἀκίρῳσιν ἀποφάσεων Βουλγαρικῶν Δικαστηρίων ἀνυπακούστων πρὸς διατάξεις τῆς Συνθήκης (ἄρθρον 189).

δ) Διὰ ζημίας ἐκ τῆς λήψεως ἐν Βουλγαρίᾳ ἐκτελεστικῶν μέτρων λόγῳ τῆς μὴ ἐκπληρώσεως πράξεως ἢ διατυπώσεως κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου (183 β).

ε) Διὰ ζημίας ἐξ ἀκυρώσεως συμβολαίου ἐπελθούσης ἐκ τῆς μὴ ἐκπληρώσεως ἔρου αὐτοῦ ἢ ἐξ ἀσκήσεως δικαιοῦματος ἐξ αὐτοῦ ἀπορρέοντος (ἄρθρον 183δ).

στ) Διὰ ζημίας προσελθούσας ἐξ ἐκδόσεως ἀποφάσεως ἢ ἐκτελεστικῆς διαταγῆς Βουλγαρικῶν δικαστηρίων καθ' ἃς δὲν ἠδυνήθη ὁ Ἕλλην διὰδικος νὰ ὑπερασπίσῃ τὰ δίκαιά του (ἄρθρον 185 παράγρ. 2).

Αἱ λεπτομέρειαι τῆς διαδικασίας ἐνώπιον τοῦ Μικτοῦ Διαιτητικοῦ δικαστηρίου ἀναγράφονται ἐν τῷ Δικονομικῷ κανονισμῷ τῷ δημοσιευθέντι ἐν τῇ ἐφημερίδῃ τῆς Κυβερνήσεως τῇ 12)25 Μαρτίου 1921 (τεύχος Α').

Ἐν Ἀθήναις τῇ 26ῃ Ἰουλίου 1921.

(Ἐκ τοῦ Γραφείου)

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Διαγωνισμός γραφῶν παρὰ τῷ Δασαρχεῖῳ Μεγαλοπούλεως.

Τὴν 9ην τοῦ μηνὸς Αὐγούστου ἐνεργηθήσεται διαγωνισμὸς πρὸς κατάληψιν θέσεων γραφῶν παρὰ τῷ Δασαρχεῖῳ Μεγαλοπούλεως.

ΠΡΟΞΟΝΤΑ: Τὸ πρωτότυπον ἢ κεκυρωμένον ἀντίγραφον ἐνδεικτικῶς β' τάξεως Γυμνασίου ἢ ἄλλης δημοταχοῦς σχολῆς ἢ ἀπολυτηρίων τῶν αὐτῶν σχολῶν ἢ τὸ Πανεπιστημιακὸν εἰσήτηριον.

Πληροφοριαὶ παρέχονται εἰς τὸ παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Γεωργίας (Τμήμα Πρωτοδικῶν) ἢ παρὰ τῷ ὡς ἄνω γραφείῳ.

(Ἐκ τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας).